

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR
DEPARTAMENTUL DE ECONOMIE POLITICĂ

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

DOCTRINA ECONOMICĂ A NIPONISMULUI

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Gheorghe POPESCU

Drd. Marius Ioan MIHUȚ

Cluj-Napoca

2012

CUPRINS:

Lista figurilor

Lista tabelelor

Introducere

Motivație

Considerații asupra ariei de acoperire a studiului

Stadiul actual al cunoașterii

Limite ale cercetării, obiective, metodologie utilizată

PARTEA 1	
Capitolul I. JAPONIA DE LA TRADIȚIONALISM LA MODERNITATE	1
1.1. DE LA YAMATO LA EDO	2
1.2. EPOCA EDO – “O PACE ARMATĂ” (1603-1868)	9
1.2.1. Japonia - “un stat polițienesc”	9
1.2.1.1. „Monitorizarea” daimio	9
1.2.1.2. “Sigilarea” Japoniei	11
1.2.2. STRUCTURA SOCIALĂ ȘI ADMINISTRAȚIA	13
1.2.2.1. Structura socială și moștenirea statutului	13
1.2.2.2. Bakufu	18
1.2.3. „AMURGUL” FEUDALITĂȚII	19
1.2.3.1. Dezvoltarea economiei de piață și „mobilitățile” sociale aferente	19
1.2.3.2. „Loviturile finale”	21
1.3. „RESTAURAȚIA” MEIJI (1868-1912)	25
1.3.1. Abolirea feudalismului	26
1.3.1.1. Transformarea samurailor în clasă producătoare	27
1.3.1.2. Impozitul funciar	30
1.3.2. Matsukata – redresarea economiei	32
1.3.2.1. Evenimente premergătoare	32
1.3.2.2. Reformele Matsukata	33
1.3.3. Industrializarea japoniei	35
1.3.3.1. Statul - „motorul” principal	35
1.3.4. „Mimetismul adaptat”	39
1.3.5. Toate energiile în slujba patriei	43
1.3.5.1. Îndoctrinarea	43
1.3.5.2. Moștenirea religioasă	44
1.4. IMPERIALISMUL JAPONIEI ÎN PERIOADA MEIJI	47
1.4.1. Războiul chino-japonez (1894-1895)	47
1.4.2. The „break-up of China” și revolta „boxerilor”	51
1.4.3. Alianța anglo-japoneză	52
1.4.4. Războiul ruso-japonez (1904-1905)	53
1.4.4.1. Originile conflictului	53

1.4.4.1. David și Goliat	55
1.4.4.2. Tratatul de pace de la Portsmouth și consecințele sale	56
1.5. JAPONIA – „BENEFICIARA” PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL	59
1.5.2. Din punct de vedere military	59
1.5.3. Din punct de vedere economic	62
Capitolul 2. PARTICULARITĂȚI NIPONE	66
2.1. CULTURILE JAPONIEI	66
2.1.1. Cultul împăratului (Tenno)	67
2.1.1.1. Abordarea cultului împăratului din punct de vedere constituțional	67
2.1.1.2. Abordarea cultului împăratului din punct de vedere ideologic	69
2.1.2. Cultul muncii	73
2.1.3. Cultul familiei și al armoniei	79
2.1.3.1. Ie	79
2.1.3.2. Armonia – Wa	82
2.2. GRUPISMUL LA JAPONEZI	84
2.2.1. Consensul – ringisei	89
2.2.2. Structura pe vertical	91
2.3. TEORIA PATERNALISMULUI NIPON	95
2.3.1. Sistemul angajării pe viață	96
2.3.2. Avansarea	99
2.3.3. Noii recruți și integrarea lor în system	102
Capitolul 3. DOCTRINA ECONOMICĂ A NIPONISMULUI	106
3.1. GÂNDIREA ECONOMICĂ NIPONĂ ÎN PERIOADA SHOGUNATULUI	107
3.1.1. Perioada premergătoare Togukawa	107
3.1.2. Gândirea economică în perioada shogunatului	109
3.1.2.1. Agricultură, fundamentul economiei - Kumazawa Banzam (1619-1691)	110
3.1.2.2. Comerțul exterior și teoria cantitativă a banilor - Arai Hakuseki 1657-1725	112
3.1.2.3. Liberalizarea comerțului internațional - Yokoi Shonan (1809-1869)	114
3.1.2.4. Sprijinirea dezvoltării comerțului intern - Ishida Baigan (1685-1744)	116
3.1.2.5. Economia controlată - Sato Nobuhiro (1769-1850)	117
3.2. GÂNDIREA ECONOMICĂ NIPONĂ ÎN TIMPUL RESTAURAȚIEI MEIJI	119
3.2.1. Liberalismul clasic în Japonia	121
3.2.2. Protecționismul în Japonia	123
3.2.3. Societate academică japoneză de politică socială	127
3.3. GÂNDIREA ECONOMICĂ NIPONĂ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ	129
3.3.1. Influența marxismului asupra gândirii economice nipone	129
3.3.2. Marginalismul sau contraofensiva împotriva extinderii marxismului	135
3.4. GÂNDIREA ECONOMICĂ NIPONĂ ÎN PERIOADA POSTBELICĂ	139
3.4.1. Școala Makurei (a ritmurilor înalte de creștere economică)	139
3.4.1.1. Controversa potențialului de creștere	142
3.4.2. Teoria tehnocrației	147
3.4.3. Teoria managementului central (planificării pe baze capitaliste)	150
3.4.4. Teoria societății informaționale	153
3.4.5. Teoria monetaristă în Japonia	156
3.5. NIPONIZAREA TUTUROR “INPUTURILOR”	159

PARTEA 2	
Capitolul 4. EVOLUȚIA ECONOMICĂ A JAPONIEI ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA	164
4.1. PRIMA ETAPĂ (1946-1955) – REFACEREA (IMPORTURILE)	165
4.2. A DOUA ETAPĂ 1956-1975 – CONSOLIDAREA (PRODUCȚIA PENTRU PIAȚA INTERNĂ)	169
4.2.1. Miracolul economic japonez	172
4.2.2. Evoluția economică în perioada 1970-1975 (primul șoc petrolier)	176
4.3. ETAPA A TREIA (1975-1985) – EXPORTURILE	184
4.3.1. Evoluția economiei japoneze în perioada 1975-1985	185
4.3.2. Dependența de materii prime	189
4.3.3. Evoluția comerțului exterior japonez în deceniul al optulea	192
4.3.4. Evoluția comerțului exterior în prima jumătate a deceniului al nouălea – explozia excedentului comercial	194
4.3.4.1. Componenta exporturilor și a importurilor	196
4.3.4.2. Analiza exporturilor japoneze pe regiuni	200
4.3.4.3. Comerțul cu Statele Unite	203
4.4. ETAPA A PATRA (ENDAKA) 1985-2011 – EXPORTUL DE CAPITAL	208
4.4.1. Raportul Maekawa	208
4.4.1.1. Consecințele principale ale raportului Maekawa	211
4.4.2. Evoluția creșterii economice nipone în a doua jumătate a anilor '80	224
4.4.3. Marea criză japoneză	227
4.4.2.1. Expansiunea prețului activelor	240
4.4.3.1. Spargerea bulei	244
4.4.4. The lost decade (1990-1999)	251
4.4.4.1. Outsourcing-ul	252
4.4.4.2. Evoluția niponă comparată (1990-1999)	257
4.4.5. Mileniul al III-lea	265
Capitolul 5. LA ORIGINILE ASCENSIUNII POSTBELICE	269
5.1. REFORMA AGRARĂ	270
5.1.1. Consecințe asupra agriculturii	272
5.1.2. Din punct de vedere economic și al teoriei economice	273
5.2. SISTEMUL DUAL	276
5.3. COMPANIILE MONOPOLISTE	279
5.3.1. Din punct de vedere al teoriei economice	286
5.4. PROTECȚIONISMUL NIPON	289
5.5. ECONOMISIREA	292
5.6. IMPACTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL	296
5.6.1. Metodologie	297
5.6.2. Interpretare	298
5.6.3. Rezultate empirice	299
5.7. INVESTIGAREA FACTORILOR EXPLICATIVI AI CREȘTERII ECONOMICE: CAZUL ECONOMIEI JAPONEZE	300
5.7.1. Metodologie	300

5.7.2. Rezultate empirice	304
Capitolul 6. CONCLUZII	308
BIBLIOGRAFIE	317

Glosar

Anexa 1. Componenta holdingului Mitshubishi

Anexa 2. Strategia de dezvoltare niponă

Anexa 3. Topul primelor 500 companii nivel mondial (1995)

Introducere

În lucrarea de față intitulată "Doctrina economică a niponismului", dorim să surprindem principalele elemente definitorii ale doctrinei clădită cu trecerea veacurilor în Țara Soarelui Răsare.

Pentru o mai bună explicare a temei noastre dorim să concepem o definiție aferentă doctrinei:

Doctrina – reprezintă un concept complex, o realitate complexă, alcătuit dintr-o componentă teoretică (care explică economia de pe poziția anumitor interese) și o componentă practică (politica economică), care urmărește orientarea economică în funcție de teoria care o fundamentează.

Bazându-ne pe această definiție și pe întrunirea condițiilor pe care ea le pretinde, considerăm că Niponismul este legitimat ca o doctrină economică, mai bine, sau tot așa de bine precum Economia Socială de Piață din Germania.

Selectarea ariei de interes, precum și stabilirea temei pentru teza de doctorat intitulată: **Doctrina economică a niponismului** își au rădăcinile în curiozitatea dată de avansul fascinant înregistrat de economia japoneză, în special după cel de-al doilea război mondial: o țară aflată în ruine după capitularea în fața Aliaților, care în 1952 încă mai lupta cu foametea populației, după mai puțin de două decenii ajunge să devină cea de-a treia economie mondială și cea de-a doua a lumii capitaliste.

Considerăm că modelul care a făcut posibilă o creștere atât de însemnată și de susținută alcătuit din două cifre ani la rând merită explicat, dezbătut, teoretizat și adaptat condițiilor altor state.

Lipsa unui material/unei lucrări care să trateze efectiv doctrina economică a niponismului, ci doar elemente conexe, ne-a oferit și ea un alt imbold pentru abordarea acestei teme.

Considerații asupra ariei de acoperire a studiului

Pentru o mai bună reliefare a elementelor pe care le considerăm esențiale am procedat la structurarea lucrării de față în cinci capitole: Japonia de la tradiționalism la modernitate, particularități nipone, doctrina economică a niponismului, evoluția economică a Japoniei în a doua jumătate a secolului al XX-lea, respectiv la originile ascensiunii postbelice. La acestea se adaugă capitolul al 6-lea aferent concluziilor.

Pentru a înțelege mai bine ascensiunea niponă, considerăm că nu este suficientă doar o analiză a dezvoltării economice, ci ar trebui să coborâm pe axa timpului pentru a putea vedea izvorul valorilor nipone. Din acest motiv vom dedica primul capitol, numit *Japonia de la tradiționalism la modernitate*, studiului progresului istoric al arhipelagului nipon.

Acest prim capitol, care face referire la perioada începută în secolul al III-lea odată cu apariția primului stat (Yamato) până după primul război mondial, va fi structurat în cinci subcapitole după cum urmează: de la Yamato la Edo (secolul III-1603), Epoca Edo – ”o pace armată” (1603-1867), Restaurația Meiji (1867-1912), Imperialismul Japoniei antebelice, Japonia și primul război mondial.

După cum îi spune și numele, capitolul de față se vrea a fi o sinteză a trecerii Japoniei de la tradiționalism la modernitate. Începem printr-o incursiune înspre jumătatea mileniului unu pentru a analiza propagarea principalelor elemente de civilizație chineză în arhipelagul nipon: budism, scrierea chinezească, măsurile Taika, trecerea înspre meritocrație, primul cod juridic, primele capitale nipone.

După o trecere în revistă a războaielor care au condus înspre perioada shogunatului (1603-1868), o mare parte a primului capitol va fi dedicată acesteia. Vom dezbate pe larg evoluția societății cu structura socială aferentă, izolarea de peste două secole a arhipelagului și sfârșitul ei odată cu sosirea impunătoarelor ”vapoare negre”, precum și cauzele sfârșitului „erei” Edo.

Următorul subcapitol va fi destinat revoluției Meiji, una dintre cele mai remarcabile epoci din istoria națiunilor sau după Kenneth Henshall¹, chiar „cea mai mare realizare a vreunei națiuni în istoria lumii”. Debutul acesteia corespunde cu intrarea în perioada modernă. Subiectele abordate aici vor fi: problema abolirii feudalismului (de către foștii feudali), „reciclarea” claselor superioare, introducerea impozitului funciar, măsurile luate de Matsukata pentru redresarea unei economii în impas și importanța lor, industrializarea și rolul statului în evoluția acestui proces. Vom acorda o importanță sporită și occidentalizării nipone, copierii tuturor elementelor de modernitate regăsite în Vest, dar și devotamentului cu care japonezii se pun în slujba societății.

Subcapitol IV va fi consacrat imperialismul nipon, unde vom dezbate pe larg două succese importante ale Japoniei: învingerea Chinei și a Rusiei (doi adversari considerați mult mai puternici) în numai un deceniu, la scurt timp după Restaurația Meiji, precum și factorii care le-au determinat. Ne vom opri atenția și asupra contextului internațional al acelei perioade considerându-l extrem de

---

¹ Henshall, Kenneth. *O istorie a Japoniei*. București: Artemis, 2002, pag. 133.

important pentru a înțelege lucrurile în profunzimea lor. Ne vom întreba cum a putut această țară să se transforme din potențială colonie în imperiu?

Ultimul subcapitol îl vom consacra participării arhipelagului la prima conflagrație mondială și avantajele de care s-a bucurat în această perioadă, atât din punct de vedere militar, cât și din punct de vedere economic. Vom dezbate cum a reușit Japonia să devină beneficiara unui război în care nu a fost obligată la mari sacrificii.

După această incursiune în istoria arhipelagului nipon, în capitolul al doilea (*Particularități nipone*) vom încerca să ne oprim atenția asupra unor particularități creionate și gravate în conștiința japoneză de-a lungul secolelor. Vom dezbate trei probleme considerate de noi esențiale și anume: culturile Japoniei, grupismul, precum și teoria paternalismului nipon.

Pentru început vom analiza pe larg cele trei culturi existente în arhipelagul nipon: cel al împăratului, al muncii și al familiei și al armoniei. În primul rând vom studia atât din punct de vedere constituțional, cât și din punct de vedere ideologic, autoritatea pe care o degajă Tenno (Mikado) asupra populației nipone. În al doilea rând vom încerca explicarea unui adevăr și anume a faptului că japonezii muncesc mai mult decât populațiile celorlalte state avansate și pentru acest lucru vom utiliza numărul zilelor de grevă, al orelor suplimentare (declarate și nedeclarete), al zilelor muncite anual ș.a.m.d., comparate cu valorile regăsite în Statele Unite, Marea Britanie și Franța. În al treilea rând, vom face o analiză a paternalismului nipon, a sistemului angajării pe viață care diferențiază managementul nipon de cele occidentale.

În al doilea subcapitol vom dezbate tendința japonezilor de a aparține unui grup, sacrificiile pe care sunt dispuși să le facă pentru acest lucru, precum și tipul de relație existentă în societatea, respectiv compania niponă. Vom acorda apoi o atenție sporită interesului manifestat de către patroni cu privire la bunăstarea angajaților, a relațiilor și a atmosferei din cadrul firmei; nu vom omite nici salariații, care în schimbul favorurilor de care beneficiază, vor fi dispuși să se sacrifice pentru compania familie.

În cel de-al treilea capitol, vom încerca să înglobăm elementele desprinse din capitolele anterioare, în vederea realizării unei sinteze a gândirii economice nipone începând din perioada Togukawa, o reliefare a gândirii originale, precum și niponizarea doctrinelor internaționale, adaptarea lor spiritului japonez pentru închegarea doctrinei economice a niponismului. Pentru aceasta vom structura acest capitol în cinci subcapitole: gândirea economică japoneză în perioada Togukawa, în perioada Meiji, în cea interbelică, de după cel de-al doilea război mondial, precum și niponizarea lor.

Al patrulea capitol va fi destinat evoluției economice nipone în perioada postbelică. Scopul principal este să observăm indicatorii economici, cu evoluția lor, strategiile de dezvoltare adoptate, cu trecerile dintre ele, obstacolele de care s-a lovit și nu în ultimul rând învățămintele care pot fi trase din această perioadă de aur a Japoniei.

Cel dintâi subcapitol va fi dedicat primei faze postbelice (epoca importurilor, refacerii), unde vom încerca să analizăm factorii care au sprijinit revenirea economiei nipone după ce a fost răpusă de cea de-a doua conflagrație mondială. Pentru a reuși o dimensionare temporală cât mai aproape de adevăr, am realizat o comparație între arhipelagul nipon și Statele Unite, respectiv Marea Britanie, la nivelul indicatorilor macroeconomici. Cel de-al doilea subcapitol va servi analizei fazei secunde postbelice (producția pentru piața internă), surprinzând aici drumul parcurs de arhipelagul nipon în încercarea și reușita de a deveni cea de-a treia putere mondială și cea de-a doua a lumii capitaliste. În realizarea acestui demers, vom cerceta importurile de tehnologie și impactul lor asupra producției, creșterea salariului real și impactul său asupra pieței interne, produsul intern brut comparat cu al primelor șapte state cele mai avansate, evoluția comparată a performanțelor Japoniei cu cele ale lumii anglo-saxone, precum și cauzele care au determinat creșterea fulminantă de care s-a bucurat arhipelagul nipon. Vom continua apoi cu analiza unui mare obstacol pe care japonezii au fost nevoiți să îl înfrunte și anume primul șoc petrolier, sintetizând consecințele acestuia și totodată soluțiile găsite acestei noi provocări.

În cel de-al treilea subcapitol vom încerca să înțelegem modul în care Japonia realiza performanțe superioare celorlalte state încă de la început, chiar dacă își schimbase din temelii strategia; am trecut în revistă și gradul dependenței de materii prime, pentru a înțelege nevoia stringentă de a exporta. Vom observa apoi cauza principală care a condus la remodificarea coordonatelor dezvoltării nipone, cu explicarea în detaliu a noilor acțiuni guvernamentale, punctând în final și concluziile lor. Nu vom scăpa din vedere nici momentul Marii Crize japoneze, căruia i-am acordat o atenție sporită prin analiza întregului mecanism care a condus la formarea bulei speculative, precum și a spargerii acesteia (incluzând și consecințele apărute).

Capitolul al cincilea va fi destinat analizei factorilor care au condus la ascensiunea fulminantă înregistrată de Japonia după cel de-al doilea război mondial. Vom analiza reforma agrară, sistemul dual al economiei nipone, companiile monopoliste, protecționismul accentuat, ratele înalte ale economisirii cu implicațiile lor asupra evoluției nipone. Vom utiliza apoi un model al comerțului internațional pentru a vedea impactul acestuia în perioada exporturilor (1975-1985). În ultimul

subcapitol, vom încerca un studiu econometric pentru a reliefa procentajul consumului și al importului de tehnologie în creșterea economică.

Lucrarea de față se va încheia prin capitolul al VI-lea, cel aferent concluziilor, în care vom încerca sintetizarea principalelor elemente surprinse pe parcursul cercetării întreprinse.

Stadiul actual al cunoașterii / Abordări ale doctrinei economice a niponismului în literatura de specialitate:

În ceea ce privește stadiul actual al cunoașterii, lucrarea principală în care este tratat acest subiect este cea a lui Florea Țuiu, *Niponism*². În acest material, autorul realizează o analiză pertinentă a mai multor factori pe care îi vom dezbate și noi în lucrarea de față (teoria paternalismului nipon, introducerea în gândirea economică niponă, gândirea originală niponă etc.). În literatura din țara noastră am mai identificat două opere (Sorica Sava, *Japonia fenomenul economic*³, respectiv Costin Murgescu *Japonia în economia mondială*⁴) în care găsim abordări ale unor elemente doctrinare.

Literatura internațională este mai bogată, fiind compusă dintr-un număr însemnat de lucrări, cele mai apropiate de subiect fiind:

- Cele care dezbate evoluția gândirii economice japoneze (Tessa Morris-Suzuki, *A History of Japanese Economic Thought*⁵ sau Chuhei Sugiyama, *The Origins of Economic Thought in Modern Japan*⁶), dar unde regăsim o serie de elemente de doctrină economică.
- Cele sociologice care încearcă explicarea spiritului nipon (Nakane Chie, *La société japonaise*⁷ sau *Relations Humaines au Japon*⁸).

Limite ale cercetării, obiective, metodologie utilizată

Lucrarea de față se vrea a fi punctul de plecare al unui studiu detaliat referitor la teoretizarea niponismului, propunând în viitor pe lângă o modelare matematică mai amplă a acestuia și o eventuală detaliere a factorilor esențiali în conturarea acestei doctrine economice.

Una dintre limitele principale ale lucrării este lipsa unor date cu privire la economia niponă pe un interval de timp însemnat (1955-2011) și cu ajutorul cărora am fi putut realiza o mai bună analiză econometrică.

---

² Țuiu, Florea. *Niponism*. București: Politică, 1987.

³ Sava, Sorica. *Japonia fenomenul economic*. București: Științifică, 1971.

⁴ Murgescu, Costin. *Japonia în economia mondială*. București: Științifică și Enciclopedică, 1985.

⁵ Morris-Suzuki, Tessa. *A History of Japanese Economic Thought*. Oxford: Nissan Institute for Japanese Studies, 1989.

⁶ Sugiyama, Chuhei. *The Origins of Economic Thought in Modern Japan*. Londra: Routledge, 1994.

⁷ Nakane, Chie. *La société japonaise*. Paris: Armand Colin, 1974.

⁸ Nakane, Chie. *Relations humaines au Japon*. Tokyo: Ministère des Affaires étrangères, 1973.

În prima parte a acestui material, ne propunem o sintetizare a factorilor și elementelor teoretice, care contopite de-a lungul anilor au făurit niponismul. Din acest punct de vedere, ne dorim:

- Explicarea ascensiunii istorice, cu desprinderea elementelor doctrinare;
- Reliefarea unor particularități nipone pe care s-a fundamentat doctrina niponistă;
- Scoaterea în evidență a pătrunderii pe teritoriul japonez a: liberalismului clasic, protecționismului, marxismului, neoclasicismului, keynesismului și monetarismului și niponizarea lor.

În cea de-a doua parte, ne propunem să realizăm un studiu care să redea aplicarea practică a acestui model nipon, cu caracteristicile sale. Din cele două coroborate derivă obiectivul principal al lucrării de față și anume expunerea legitimității doctrinei economice a niponismului.

Din punct de vedere metodologic am încercat o abordare din trei perspective care se întrepătrund. Ne referim aici la abordarea economică, la cea istorică, dar și la cea sociologică. Perspectiva economică, cea mai importantă și cea mai des întâlnită, se sprijină pe celelalte două, utilizându-le pentru o mai bună explicare a avansului economic.

În ceea ce privește documentarea științifică pentru elaborarea acestei teze de doctorat, după informarea asupra surselor, au fost culese datele, s-a trecut la studiul documentelor, iar în final acestea au fost utilizate pentru conceperea lucrării de față. Din păcate, documentarea directă la fața locului nu a fost posibilă. Aceasta ar fi presupus confruntarea aspectelor cotidiene pe care le-am descoperi în Țara Soarelui Răsare cu cercetarea bibliografică pentru a verifica realitățile practice, efective.

Au fost utilizate toate cele trei tipuri de cercetare științifică:

- cercetarea științifică fundamentală. A reprezentat activitatea teoretică semnificativă cu scop de acumulare de noi cunoștințe cu privire la aspectele esențiale ale temei tezei de doctorat, urmărind clarificarea bazelor teoretice. Scopul acestei cercetări științifice a fost reprezentat de identificarea, obținerea și acumularea de informații în legătură cu doctrina economică a niponismului, asigurându-ne baza de date, „biblioteca“, care ne-a deschis calea cercetării aplicative.
- cercetarea științifică aplicativă. Cercetarea științifică aplicativă a fost utilizată în vederea extragerii esenței în ceea ce privește partea doctrinară a economiei nipone, în teoretizarea modelului creșterii japoneze.
- cercetarea de dezvoltare și inovare. Pe baza cunoștințelor acumulate atât prin cercetarea științifică fundamentală, cât și prin cercetarea științifică aplicativă, s-a încercat introducerea câtorva indicatori noi. În primul rând, am studiat aportul comerțului internațional la creșterea

economică niponă în perioada exporturilor (1975-1985). În al doilea rând, printr-o regresie matematică, am investigat factorii explicativi ai creșterii economice pe o perioadă îndelungată (1952-2011).

Dintre metodele și procedeele de cunoaștere științifică vor fi incluse în lucrarea de față următoarele:

- inducția și deducția. Metoda inductivă (care pornește de la idei, din cazuri concrete și încearcă să desprindă concluzii) a fost folosită în principal pentru partea de doctrină economică a lucrării de față, pentru ca din idei (legate spre exemplu de: paternalismul japonez, sistemul angajării pe viață, structurile pe verticală etc.) să fie trase concluzii legate de partea doctrinară. Același mod de cercetare a fost utilizat și pentru analiza perioadei postbelice, unde pornindu-se de la anumite aspecte, principiile se va încerca încheierea unor concluzii generale.

În ceea ce privește metoda deductivă (care reprezintă opusul metodei inductive și anume, se pornește de la general, de la concluzii generale și se încearcă să se desprindă idei particulare), aceasta a fost folosită în special în ceea ce privește analiza, extragerea din aspecte generale ale spiritului nipon, necesare explicării ascensiunii nipone.

S-a optat pentru ambele moduri de cercetare pentru o mai bună acuratețe a rezultatelor;

- analiza și sinteza. Această metodă va fi utilizată în principal pentru analizarea economiei în perioada de după cel de-al doilea război mondial, fie că vorbim despre șocurile petroliere, Endaka (yenul înalt) sau Marea Criză Japoneză;
- comparația. Considerăm că metoda comparației este una dintre cele mai importante, din acest motiv, pe toată segmentele perioadei postbelice, am comparat rezultatele economice nipone (creștere economică, inflație, rata șomajului) cu cele ale altor țări avansate. Creșterea economică a Japoniei a fost una spectaculoasă tocmai datorită faptului că restul statelor au înregistrat avansuri de o mult mai slabă amploare.

Am mai folosit: legăturile cauzale și cele de subordonare, precum și relațiile de interdependență, respectiv relațiile de succesiune sau de simultaneitate.

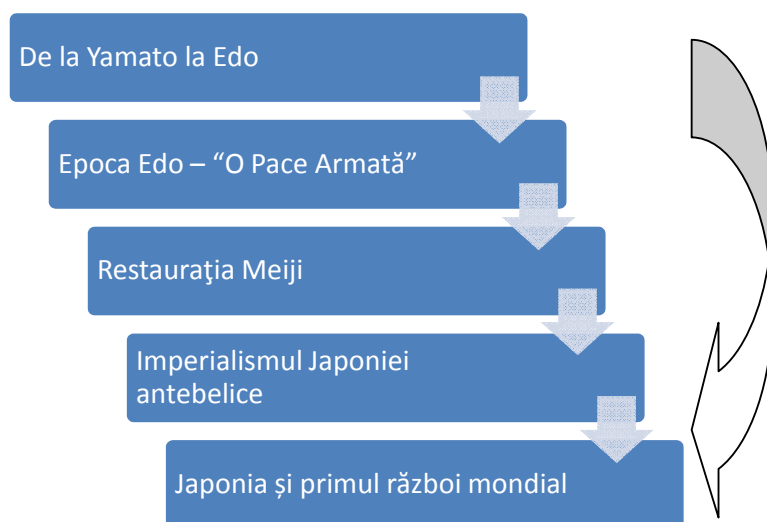
Cuvinte cheie: niponism, doctrină economică, economie, Japonia

Capitolul I. JAPONIA DE LA TRADIȚIONALISM LA MODERNITATE

Evoluția economică a unei națiuni este în strânsă corelație cu cutumele, caracteristicile, nuanțele, valorile, practicile, obiceiurile care s-au dezvoltat încă de la apariția statului. Fără o analiză preliminară a acestor factori determinanți, sarcina de a înțelege evoluția economică ar fi una dificil de realizat.

Acest capitol își propune să facă o incursiune în istoria arhipelagului nipon, de la apariția statului (Yamato) din secolul al III-lea până după primul război mondial, fiind structurat în cinci subcapitole: De la Yamato la Edo, Epoca Edo – “O Pace Armată” (1603-1868), Restaurația Meiji (1868-1912), Imperialismul Japoniei antebelice, Japonia – „beneficiara” primului război mondial.

Figura 1. Japonia de la tradiționalism la modernitate

Apariția primului stat japonez (Yamato) datează din secolul al III-lea e.n., care și-a extins ulterior influența asupra întregului teritoriu, pe parcursul a aproape două sute de ani. Începând cu secolul al VI-lea, pentru a-și spori autoritatea, clanul Yamato alături de una dintre familiile dominante de la Curte (Soga) au decis adoptarea budismului. Acesta avea o însemnătate aparte deoarece aducea cu sine și o ideologie unificatoare, iar propagarea sa era similară cu extinderea influenței autorității imperiale. În plus, acestui nou stat i se făcea o infuzie de demnitate și civilizație din partea “Imperiului Celest”⁹. Influența chinezească avea să se materializeze într-o serie de aspecte, precum reformele Taika sau adoptarea unui sistem juridic, dar și stilul de îmbrăcăminte, sporturile, bucătăria, scrierea, poezia, metodele administrative, grădinile, arhitectura etc. Primele capitale japoneze, Nara

⁹ Henshall, Kenneth. O istorie a Japoniei. Bucuresti: Artemis, 2002, pag 29.

și Kyoto, au fost și ele construite după modelul principalului oraș al lui Tang: Chang'an, cu singura diferență dată de proporția diminuată față de prototip.

Elanul influenței „celeste” se va diminua simțitor începând cu secolul al IX-lea, odată cu declinul dinastiei Tang, japonezii pierzându-și convingerea că această civilizație ar fi una superioară.

După această perioadă de acalmie (începută cu a doua jumătate a secolului al VII-lea), conflictele și-au făcut apariția. Cel mai important conflict a izbucnit spre sfârșitul secolului al XII-lea, între cele două clanuri rivale Minamoto și Taira, care s-a finalizat cu victoria primului. Acest triumf a permis impunerea lui Yoritomo (conducătorul Minamoto) drept shogun¹⁰ (1192). Astfel, Japonia devenea o țară bicefală¹¹, cu instituția imperială care rămânea doar ca putere ideologică, puterea efectivă fiind deținută de către „marele general”. Prin acest act, se întemeia epoca guvernării militare care a durat mai bine de șase secole.

După încercarea eșuată a dinastiei imperiale (prin intermediul lui Go Daigo) de revenire la conducere, dictatura militară cădea prin strategii și trădări iscusite¹² în mâinile familiei Ashikaga (1338 și 1573). Aceștia erau mai mult interesați de petreceri luxoase decât de buna guvernare a țării ceea ce a împins Japonia pe marginea prăpastiei devenind o națiune dezbinată. Astfel, având în vedere divizarea și slăbiciunea în care se zbătea Japonia, la 1568. Obu Nobunaga a decis unificarea Japoniei sub stăpânire militară, lucru pe care (după lupte crâncene) l-a și reușit în mare parte. Munca i-a fost dusă la bun sfârșit de către succesorii săi, Toyotomi Hideyoshu, respectiv Togukawa Ieyasu, care în 1603 primea titlul de shogun.

După o perioadă atât de sângeroasă ca și cea aferentă anilor premergători epocii Edo, accentul a fost pus pe pace, care reprezenta chintesența politicii Togukawa. Ca urmare a acestui deziderat, la începutul acestei noi „ere” au fost adoptate mai multe măsuri de prevenție, cele mai importante fiind: supravegherea îndeaproape a daimio și „sigilarea” Japoniei (pentru mai bine de două secole). Din punct de vedere administrativ statul era împărțit în aproximativ 270 fiefuri, având în frunte seniori feudali, denumiți daimio. Pentru această titulatură era nevoie ca domeniul deținut să producă mai mult de 10.000 koku¹³ de orez, neexistând o limită superioară.

---

¹⁰ Titlul complet era Sei-i-tai-shogun sau mare general care trebuia să supună barbarii (populația Ainu la acea vreme). Prin urmare, acesta era acordat de către împărat șefilor militari, care protejau țara de invaziile barbare, dar fusese doar temporar; primul căruia i s-a acordat această distincție definitivă a fost Yoritomo.

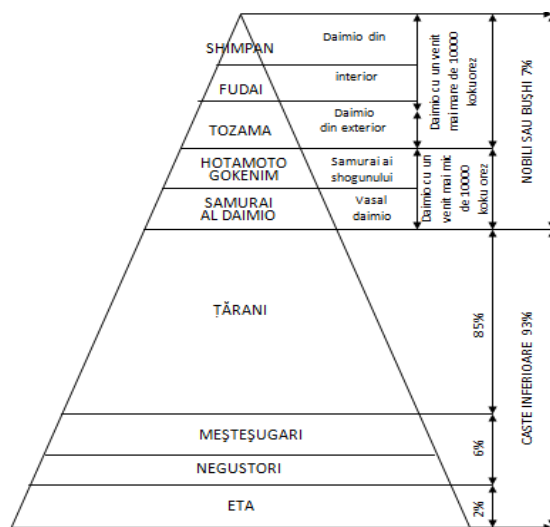
¹¹ Sub această zodie a dualismului avea să se desfășoare întreaga istorie niponă.

¹² Acesta în calitate de general a fost trimis de shogun pentru a pedepsi împăratul, iar aceștia s-au aliat. Nu a durat mult timp deoarece fostul general a numit alt împărat și s-a înscăunat ca shogun.

¹³ Un koku=180 litri.

Societatea japoneză era reprezentată printr-o piramidă (după cum se poate observa din figura 2), având patru trepte importante: bushi (războinicii), țăranii, meșteșugarii (artizanii) și comercianții (negustorii). Societatea avea, la bază, moștenirea statului social, iar „mobilitatea” între clase era foarte dificil de realizat. Astfel, bariera dintre prima categorie și celelalte trei era foarte bine delimitată. Clasele inferioare erau considerate ca având menirea de a fi conduse. Acestea trebuiau deci să se supună castelor din vârful ierarhiei.

Figura 2. Structura socială sub shogunatul Tokugawa

Sursa: (Reischauer, 1997, p. 110) (Popa & Drulă, 2009, p. 221)

Shogunul, pentru a conferi mai multă stabilitate acestui sistem, a instituit ca ideologie unificatoare a noii societăți, confucianismul și neo-confucianismul, care îndemneau indivizii să își mențină statutul pe care îl dețineau.

Dezvoltarea economiei de piață avea să destabilizeze această ordine socială prin prisma faptului că negustorii începeau să dețină averi din ce în ce mai impunătoare. Linia boldată de separare a clasei bushi de celelalte își pierdea mult din intensitate. Fiind lipsiți de resurse, samurailor începuseră să înființeze copii comercianților pentru a le oferi un statut superior în societate, prin urmare „sistemul înghețat al claselor, stâlp al politicii Tokugawa, începuse inevitabil să se «topească»”¹⁴.

În afara acestei crize endemice în care se zbătea sistemul condus de Bakufu și sub povara căruia, probabil s-ar fi prăbușit oricum, au apărut doi factori decisivi (reprezentând loviturile finale date shogunatului): sosirea comandorului Perry și riposta fiefurilor rivale.

¹⁴ Henshall, K. (2002). O istorie a Japoniei. București: Artemis, pag. 88.

Astfel, în 1867 avea loc Restaurația Meiji, prin urcarea pe tron a împăratului, dar datorită faptului că era minor la acea dată, puterea efectivă era deținută de fiefurile care au reușit desființarea shogunatului, în general de către samurarii de rang inferior.

Noii conducători aveau convingerea că axis mundis-ul politicii lor (independența Japoniei) nu se poate obține decât cu ajutorul unei armate puternice, iar pentru crearea și susținerea ei era nevoie de reforme de anvergură; acestea vizau toate structurile țării: economice, politice, sociale și intelectuale.

După o politică impresionantă de imitare a Occidentului, japonezii „vor adopta din Marea Britanie căile ferate, marina, serviciul poștal; din Germania, guvernul, liceele, cercetarea, medicina și armata; din Franța, administrația centralizată, școala primară, jandarmeria, artele, dreptul și sistemul judiciar; din Elveția, ceasurile; din Belgia, Banca Centrală și din Statele Unite, băncile, asigurările, bursa, campusurile și pedagogia”¹⁵.

Prima măsură importantă a fost reprezentată de abolirea feudalismului. În 1876, guvernul decide încheierea, odată pentru totdeauna, a plății pensiilor pentru daimio și samurai, oferindu-le în schimb renta pe mai mulți ani, achitată o parte în bani și cealaltă parte în titluri de Stat, cu dobândă cuprinsă între 5-7%. Nobilimea feudală era transformată în noua burghezie, prin urmare nobilimea nu a fost distrusă, ci a fost reciclată¹⁶.

Proaspăta nobilime, cu banii primiți, va înființa noile bănci și se va lansa în afaceri. Feudalii pământului de altă dată devin feudalii capitalului. Unii dintre ei vor reuși pe noul drum, dar marea majoritate neavând cunoștințe legate de mediul de afaceri, vor da faliment și se vor îndrepta înspre burocrăție, agricultură, artizanat. Un aspect important este răspândirea spiritului bushido în toate domeniile. Valorile samurailor se vor disipa pretutindeni în Japonia, loialitatea, spiritul de sacrificiu, pietatea vor prinde rădăcini, aceste valori fiind determinante pentru ascensiunea niponă.

Plata pensiilor samurailor a creat mari dezechilibre în arhipelagul nipon, dar ca urmare a măsurilor Matsukata economia Japoniei se fundamentase pe temeuri sănătoase, creând cadrul propice dezvoltării industriale.

A doua măsură importantă a fost reprezentată de implementarea unui impozit funciar. Fiind o taxă fixă plătită cu resurse bănești și nu cu cereale, incita agricultorii să își exploateze la maximum terenurile, să producă mai mult pentru a-și putea diminua, în termeni relativi, povara suportată. În

---

¹⁵ Brasseul, J. (2004). Histoire des faits économiques et sociaux. Paris: Armand Colin, pag. 274.

¹⁶ Popa, L., & Drulă, S. (2009). Japonia "erei" Meiji. București: Universitara, pag. 133 - 136; Bernier, B. (1988). Capitalisme, societate et culture au Japon. Montreal: Les Presses de l'Université de Montreal, pag. 221 – 222.

plus, cultivatorii erau obligați să își vândă recolta, ceea ce a avut drept efect o creștere accelerată a comerțului cu produse agricole.

Direcția de dezvoltare dorită de noii conducători viza un avans industrial, iar cum capitalul privat ezita să investească în acest nou sector, statul a reprezentat pilonul principal înființând mai multe întreprinderi ”model”. Investiția statului era programată a fi una temporară, având rol inițiator pentru capitalul privat. Anii 1880 aveau să aducă privatizarea acestor companii.

Cu ajutorul sporirii capacităților industriale Japonia avea să învingă China (1895) și mai apoi Rusia (1905), victorii care au două semnificații:

- au reprezentat un imbold înspre investiții industriale mai mari, fiind foarte mulțumiți de ce au realizat;
- au dovedit faptul că industria niponă se dezvoltase deja, deoarece în absența ei aceste victorii militare nu puteau fi repurtate.

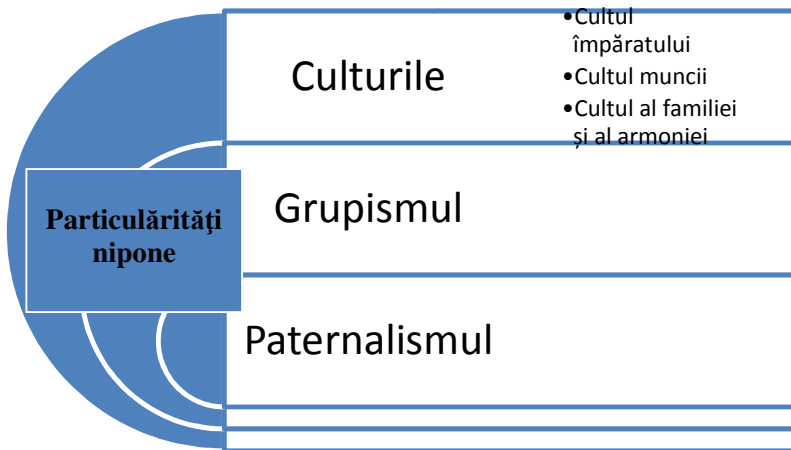
La scurt timp după sfârșitul Erei Meiji (1912), Japonia avea să fie implicată într-un alt conflict. Izbucnirea primului război mondial a propulsat arhipelagul în cea mai prolifică perioadă a sa de până atunci și a permis suprimarea multor slăbiciuni ale economiei nipone. Japonia a profitat de conjunctura internațională, de faptul că marile puteri se aflau în conflict, reușind să le vândă armament, dar și produse semi-manufacturate ieftine, în timp ce achiziționau de la aceștia tehnologie accesibilă financiar. În plus, acestea fiind ocupate în Europa, japonezii au pătruns pe piețele asiatice (în speță India și China), de unde puteau să își procure în schimbul textilelor exportate, materiile prime atât de importante pentru arhipelag. Ca urmare a acestor evenimente comerțul internațional a urmat un trend ascendent accelerat.

Capitolul 2. PARTICULARITĂȚI NIPONE

Fiecare națiune are caracteristicile sale bine definite care s-au cristalizat odată cu trecerea anilor și care determină modul de organizare, de acțiune și de gândire existente în interiorul granițelor.

Cazul Japoniei nu constituie o excepție de la regulă, din contră, aici remarcându-se particularități specifice doar arhipelagului nipon, dintre care vom analiza: culturile existente (al împăratului, al muncii, respectiv al familiei și al armoniei), grupismul societății și paternalismul. Considerăm că în afara analizei istorice, un studiu asupra acestor particularități ar fi de real folos pentru o bună înțelegere a modelului urmat de Japonia.

Figura 3. Particularități nipone

La o analiză a societății nipone regăsim trei culturi ridicate la rang de legi fundamentale și anume:

- Cultul împăratului (denumit Tenno sau Mikado) - încă din cele mai vechi timpuri, arhipelagul nipon s-a fundamentat pe cultul acestui personaj considerat mistic, sacru, zeu coborât pe pământ, înțelepciune supremă, providență, dar în același timp un suveran universal, un șef de țară și de familie. Această origine divină a făcut ca de-a lungul timpului toate energiile să fie coagulate în jurul său. Populația la orice nivel își face o religie din încercarea de a-și sprijini țara și suveranul. Întreaga națiune alcătuiește o singură familie, care l-a avut întotdeauna pe împărat drept patriarh. Societatea niponă a fost și este ca un ciorchine de strugure, în care pornind de la împărat, se găsesc conexiuni familiale până la ultima treaptă pe scara ierarhică a societății;
- Cultul muncii - Japonia este țara care fără să beneficieze de resurse naturale a reușit ca dintr-un stat devastat după cel de-al doilea război mondial să devină, în 1968, a treia economie mondială. Factorul uman a reușit pe termen lung să compenseze vicisitudinile naturale, penuria solului, lipsa inițială de capital și tehnologie. În această ”țară furnică”, munca reprezintă “o definiție de sine”, astfel că japonezul este destoinic, sârguincios, neostenit și alocă atâta timp cât este nevoie pentru a face un produs/serviciu de calitate.
- Cultul familiei și al armoniei - importanța lor derivă tocmai din faptul că au reprezentat pietre unghiulare ale fundamentului societății și culturii japoneze. Spiritul lor dăinuie până în zilele noastre cu aproape aceeași intensitate. Sistemul familial era considerat sacru pentru membrii lui care se supuneau deciziilor luate de către șeful ie. Prin urmare, individualismul nu era tolerat în societatea niponă, existând pedepse extrem de severe pentru cei care se împotriveau.

În spațiul nipon, armonia a fost considerată dintotdeauna sacră; încă din prima Constituție se regăseau texte precum: “armonia este inestimabilă”, “Wa este cel mai prețios lucru”, “armonia trebuie onorată și continuată”, “fiecare trebuie să accepte deciziile majorității, chiar dacă este convins că el are dreptate”. Un alt argument care vine în sprijinul sacralității acesteia este denumirea de Yamato pe care a avut-o Japonia, însemnând “marea armonie”.

În al doilea rând, atunci când vorbim despre cultura japoneză, un aspect important care ne trece prin minte este legat de dorința lor instinctivă de a face parte dintr-un grup. Fără acesta individul nu reprezintă nimic, aparținându-i trup și suflet, precum samuraiul aparținea daymio. Scos din contextul ansamblului de persoane din care face parte, japonezul este inexistent pentru că trăiește pentru grup, existând prin el¹⁷. Identitatea oricărui individ nu este dată de el însuși, ci de către grupul la care este afiliat.

În arhipelagul nipon nu există ambiție personală, aceasta fiind acaparată de cea globală, deoarece japonezii odată scoși din sânul grupului, devin niște ”atomi” rătăciți. Dacă în Occident gândurile zboară în principal înspre construirea unei cariere profesionale, unui renume etc, în Japonia țelurile grupului sunt în plan: stimulul vine tocmai din dorința avansului companiei sau al societății. Dorința tuturor este ca grupul căruia îi aparțin să fie cât mai prosper, sprijinindu-se reciproc la sarcinile pe care trebuie să le îndeplinească.

Dacă în interiorul grupului japonezii manifestă blândețe, căldură, afectivitate etc, în afara lui comportamentul lor se schimbă radical. Cu cât grupul este mai unit, mai solid, cu atât acesta este mai izolat. Se creează o prăpastie greu de trecut între grup și “ceilalți”, formându-se astfel două tabere: “noi” și “restul”.

În al treilea rând o importantă particularitate niponă se referă la paternalismul nipon. Acesta reprezintă conceptul conform căruia patronii se îngrijesc de atmosfera și relațiile interumane care există la nivelul companiei și de prosperitatea angajaților. Aceștia își oferă în schimb devotamentul lor. Atât angajatorii, cât și angajații își fundamentau gândirea pe confucianism¹⁸; paternalismul era unul reprezentat de o dublă datorie, a salariaților nevoiți să muncească și a companiei care trebuia să aibă grijă de ei, atât din punct de vedere material, cât și nematerial.

---

¹⁷ Acesta este motivul pentru care japonezii sunt capabili de sacrificiul suprem pentru grupul din care fac parte: moarte prin epuizare, datorită muncii (pentru grupul din companie) și sinucideri (kamikaze) pentru grupul mai mare (societatea).

¹⁸ Acest sistem a fost posibil deoarece revoluția Meiji s-a manifestat de sus în jos, astfel menținându-se relațiile de tip feudal.

Se poate vorbi astfel despre un avantaj reciproc, angajatul este practic tratat într-un mod “special”, oferindu-i-se și o serie de beneficii: garanția unui loc de muncă (prin sistemul angajării pe viață), două bonusuri în fiecare an care pot ajunge la jumătate din salariu, chirii și dobânzi preferențiale etc, iar drept răsplată acesta făcea tot ce îi stătea în putință pentru a ajuta compania.

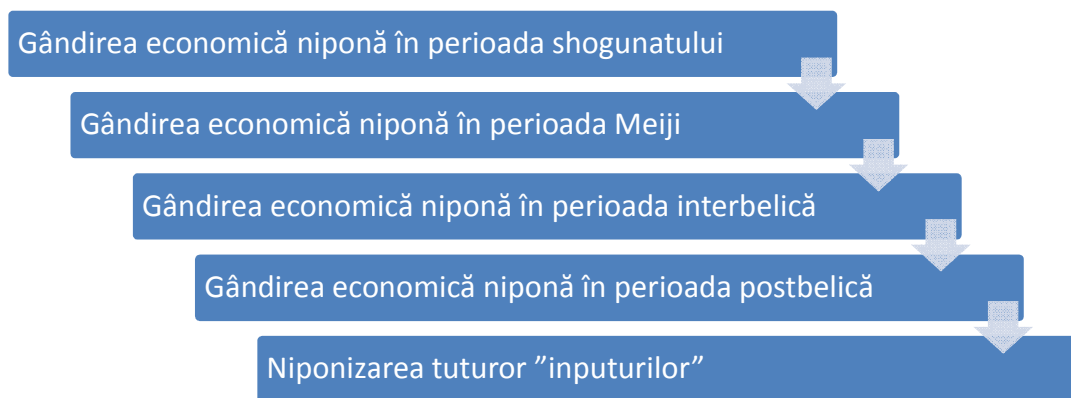
Prin urmare, paternalismul are ca efect o reducere a divergențelor existente între clasa conducătoare și cea muncitoare, făcând ca interesele lor să convergă și să se sprijine reciproc. Se ajungea astfel la crearea unei coeziuni puternice a intereselor celor două părți, dacă nu chiar a destinului acestora.

Capitolul 3. DOCTRINA ECONOMICA A NIPONISMULUI

Niponismul este legitimat ca o doctrină economică, la fel de bine, sau tot așa de bine precum Economia Socială de Piață din Germania.

Pentru o bună creionare a doctrinei niponiste, în cadrul acestui capitol vom efectua și o incursiune în evoluția gândirii economice japoneze începând cu perioada Togukawa, când au fost create bazele pe care s-a clădit acest concept. În continuare vom analiza Restaurația Meiji, interval în care au fost introduse și niponizate liberalismul clasic, respectiv protecționismul, după care vom studia intervalul dintre cele două războaie mondiale, în care economiștii niponi au îmbrățișat marxismul și marginalismul, pentru ca în final să ne oprim asupra perioadei postbelice.

Figura 4. Doctrina economică a niponismului

”Era” Toukawa este perioada în care ideile economice încep să se cearnă de cele politice și sociale¹⁹, gânditorii niponi răspunzând provocărilor generate de propria economie (în contradicție cu părerea lui Kinichira Sukurai, care îi vedea pe japonezi doar niște învățăcei ai textelor occidentale și nu

¹⁹ În această perioadă, în Europa economia devenea disciplină independentă.

cercetători ai economiei nipone). Subiectele pe care autorii niponi²⁰ le-au abordat erau în strânsă concordanță cu dificultățile întâmpinate:

- Agricultura – fiind o societate preponderent agrară, unde etalonul era reprezentat de koku de orez, era evident că acest segment va juca un rol esențial în gândirea economică niponă a perioadei. Cum sursa cu care își asigurau existența încă din cele mai vechi timpuri era pământul, acesta se situa în centrul formulării ideilor. Astfel, gânditorii vremurilor încercau să găsească soluții pentru o agricultură mai productivă, cheia rezolvării majorității problemelor economice pe care le întâmpina arhipelagul nipon.
- Fluctuațiile prețurilor - neînțelegerea suficientă a problemelor monetare de către autorități alături de o sporire a cantității de bani au generat în Japonia crize monetare severe, cu rate ale inflației importante ceea ce a împins economiștii vremii înspre emiterea unor teorii cu privire la evoluția prețurilor (spre exemplu: teoria cantitativă a banilor);
- Comerțul exterior – economiștii arhipelagului trebuiau să emită răspunsuri în favoarea sau împotriva deschiderii comerciale: dacă aceasta ar fi benefică sau nu economiei nipone și dacă da, în ce condiții. Trimiterea comandoului Perry de către președintele american pentru a obliga să își deschidă granițele avea să confere și mai multă însemnătate acestui subiect.
- Dezvoltarea comerțului sau ordinea socială (stabilitatea sistemului) – într-o societate de tipul celei japoneze din perioada shogunatului, bazată pe confucianism, ordinea și ierarhia trebuiau să fie bine delimitate și respectate cu strictețe. O dezvoltare însemnată a comerțului ar fi îmbogățit negustorii și zdruncinat ordinea socială.

Dacă în perioada shogunatului, scopul central al niponismului era redat prin sintagma ”arta guvernării și a bunăstării poporului”, obligația deschiderii comerciale a întinat valoarea lor supremă (onoarea). În noile condiții, dorința nețărmurită a japonezilor se îndrepta înspre a-i ajunge din urmă pe occidentali și a-i depăși. Astfel, noul scop al niponismului devenea în perioada Meiji ”să facem o armată puternică și o țară puternică” (fukoku kyohei).

Pentru realizarea acestui nou obiectiv, s-a încercat acapararea a cât mai multor elemente de noutate de proveniență Vestică, pentru a-i putea depăși pe aceștia. Odată cu deschiderea frontierelor Japoniei s-a realizat un import masiv de atât tehnologii, cât și idei. Printre acestea din urmă se numără gândirea economică vestică, doctrinele economice, care (adaptate spiritului japonez) au reprezentat

---

²⁰ Dintre care principalii au fost: Kumazawa Banzam (1619-1691), Arai Hakuseki (1657-1725), Ishida Baigan (1685-1744), Sato Nobuhiro (1769-1850), Yokoi Shonan (1809-1869).

fundamentul niponismului și amintim aici: liberalismul clasic și neoclasic (în special marginalismul lui Gossen, Jevons și Walras), protecționismul (de inspirație germană), respectiv socialismul.

Restaurația Meiji cuprinde două etape importante în coagularea doctrinei economice a niponismului și anume perioadele:

- Până spre 1890 - importul ideilor – stadiu reprezentat de traducerea lucrărilor importante cu conținut economic existente până la acea perioadă;
- După 1890 – niponizarea lor – stadiu în care aveau să fie topite în cazanul japonez doctrinelor economice importate, astfel formându-se doctrina proprie.

Importul ideilor economice occidentale a avut două izvoare pentru arhipelagul nipon: primul a fost reprezentat de invitarea, respectiv angajarea experților străini în Japonia, iar cel de-al doilea a luat forma niponilor cărora le-au fost alocate importante resurse financiare pentru a studia în afara granițelor și pentru a se întoarce cu noile idei din Vest.

Următorul pas a fost reprezentat de traducerea lucrărilor economice vestice importante ale vremii, atât cele care se regăseau în Occident, cât și cele din spațiul nipon. Astfel, în anul 1876 a fost realizată traducerea operei *Essays on the Principles of Population* a lui Malthus, în 1882 *Money and Mechanism of exchange* a lui Jevons, în 1884 *Wealth of Nations* a lui Smith, în 1886 *The Principles of Political Economy* a lui J.S. Mill, pentru ca în 1889 să apară și lucrarea lui List *National System of Political Economy*.

După cum arăta Eijiro Honjo citat de Florea Țuiu²¹, în intervalul 1867-1890 au fost traduse și aduse 274 lucrări de teorie economică. Până înspre anii 1890 s-a realizat doar un import brut al ideilor economice, însă începând de atunci s-a trecut la niponizarea acestora.

Sinteza făcută de japonezi a fost alimentată de trei mari gânditori: Adam Smith (laissez-faire), Friedrich List (protecționismul) și ulterior de Karl Marx (socialismul), aceste ”stele ale clasicismului”²², în jurul cărora au mai existat și alte ”constelații” dar care au derivat tot din primele. În perioada Meiji, și-au făcut apariția primele două doctrine mai sus amintite și a avut loc înființarea Societății academice japoneze de politică socială care a reprezentat o punte înspre propagarea marxismului, dezvoltat în perioada interbelică alături de marginalism. Confruntarea dintre aceste două ultime doctrine a ocupat prim planul scenei economice nipone în perioada interbelică, atunci când marginaliștii încercau să țină piept marxiștilor al căror număr sporea exponențial.

---

²¹ Țuiu, F. (1987). Niponism. București: Politică, pag. 79.

²² Țuiu, F. (1987). Niponism. București: Politică, pag. 96.

Odată cu creșterea industrială accelerată de după cel de-al doilea război mondial, capitalismul câștiga teren important în fața socialismului, deoarece văzându-i rezultatele, populația devenea din ce în ce mai încrezătoare în puterea acestuia. În plus, odată cu intrarea în sfera de influență americană, economiștii japonezi s-au inspirat începând cu această perioadă de la colegii lor de peste ocean. Dacă în perioada antebelică influențele veneau de pe Vechiul Continent, începând de acum tinerii economiști non-marxiști au luat calea școlilor americane.

În perioada creșterilor spectaculoase înregistrate de arhipelagul nipon, economiștii nu s-au mulțumit să fie doar niște analiști, fiind niște vizionari care au influențat politicile de creștere ale guvernului.

În perioada postbelică, pe doctrina Niponismului s-au dezvoltat mai multe orientări:

- **Școala Makurei (a ritmului înalt de creștere economică).** Odată cu avansul important înregistrat de economia niponă trebuiau explicate aceste ritmuri de creștere, dar și găsite răspunsuri pentru menținerea acestora o perioadă cât mai îndelungată. Analizele acestei perioade s-au fundamentat în special pe econometrie, domeniu în care Japonia avea să exceleze la nivel mondial în gândirea economică;
- **Teoria tehnocrației.** Tehnocrații au fost și sunt actori marcanți ai vieții economice, ei fiind artizanii direcțiilor înspre care se tindea. Din acest motiv selecția lor este una extrem de riguroasă creându-se o elită de circa 500 persoane la nivel național. Contrar cu se întâmplă în alte societăți, tehnocrații niponi au garanția locului de muncă, indiferent de guvernul care va veni sau de partidul care va câștiga alegerile. Astfel, ei nu vor fi tentați să acumuleze cât mai mult pentru ei deoarece în scurt timp li s-ar putea pregăti înlocuirea, iar ușurați fiind de această grijă, își vor putea canaliza energiile înspre trasarea și atingerea obiectivelor. Oamenii politici se implică foarte puțin în sarcinile funcționarilor, oferindu-le acestora din urmă o libertate deplină în a-și exercita îndatoririle după cum consideră corect pentru țară;
- **Teoria managementului central, coprosperității (a planificării pe baze capitaliste).** În Japonia, Statul nu este perceput ca un organ menit să distorbe întreprinzătorul, dezvoltându-se o relație de colaborare, care are drept scop atingerea obiectivelor naționale, asimilate și de către întreprinzători. Prin intervențiile sale, guvernul are rolul de a asigura un climat favorabil companiilor cu capital privat, pentru ca acestea să își poată desfășura activitatea într-un mediu prielnic și de a oferi orientări generale înspre direcțiile de urmat.
- **Teoria teoriei societății informaționale.** Odată cu apariția noilor tehnologii ale informației și comunicării și-a făcut loc și această teorie, Japonia fiind prima țară care a stabilit o strategie în consecință. Ca urmare a acesteia, folosirea calculatoarelor a explodat pur și simplu de la

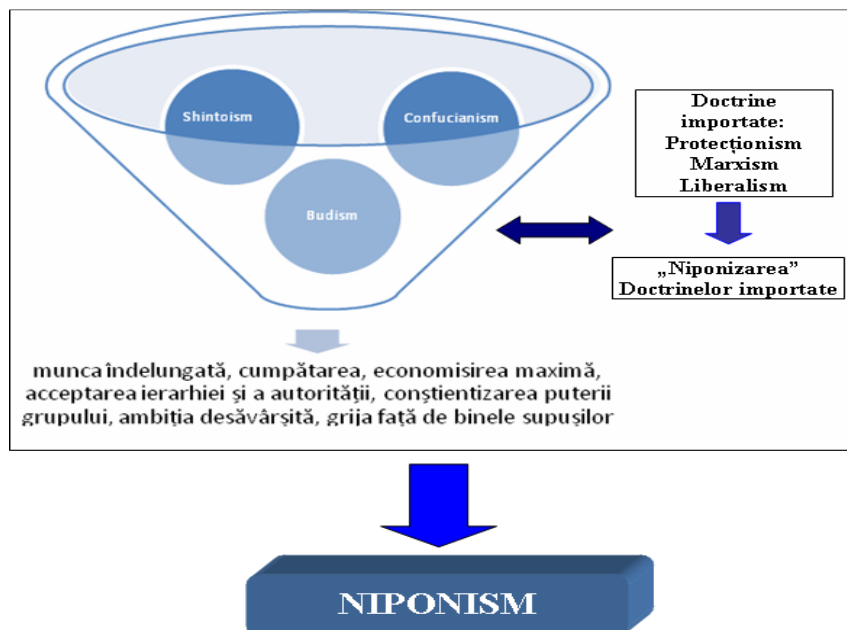
1.455 bucăți în 1965 la 184.678 două secole mai târziu²³, iar numărul roboților industriali era de peste două ori mai mare decât suma celor existenți în celelalte state avansate de la acea dată.

➤ **Teoria paternalismului nipon** (dezbătută anterior).

Societatea japoneză este “profund ancorată în tradițional și orice import din Occident este mai întâi vopsit și lustruit cu spiritul niponilor, pentru a avea aceeași culoare și miros, pentru a se potrivi senzațiilor lor specifice”²⁴. Astfel, la niponizare sunt supuse și ideile economice care pătrund în Japonia, “capitalismul, planificarea, protecționismul prinzând un nou contur, fiind adaptate pentru a se plia pe realitățile nipone, luând de asemenea formele și culorile societății japoneze”²⁵.

După cum putem observa din sinteza făcută în figura 4, doctrina economică a niponismului, având ca obiectiv principal ”arta guvernării și a bunăstării poporului”, s-a format și s-a dezvoltat în timp, parcurgând mai multe etape, dintre care două sunt fundamentale: etapa Shogunatului Tokugawa (1603-1868), respectiv Restaurația Meiji (1868-1912). Acestea le-au succedat alte două stagii de conturare a acestei doctrine și anume: perioada interbelică, respectiv cea de după cel de-al doilea război mondial.

Figura 5. Încegarea doctrinei economice a niponismului

²³ Țuiu, F. (1987). *Niponism*. București: Politică, pag. 100.

²⁴ Țuiu, F. (1973). *Japonia - un miracol?* București: Politică, pag. 116, 145.

²⁵ Țuiu, F. (1987). *Niponism*. București: Politică, pag. 188.

Pe filosofia Shintoistă (Calea spiritelor) care are printre caracteristici: iubirea patriei, venerarea naturii, venerarea suveranului, cinstirea zeilor, respectarea valorilor familiei, unde onoarea personală este valoarea supremă²⁶, s-au alăturat Confucianismul și Budhismul chinez (cu valori similare) și s-a creat o filosofie de viață specific japoneză și în cadrul ei o doctrină economică centrată pe agricultură, apropiată de Fiziocrația europeană, dar dezvoltând elemente specific japoneze: munca îndelungată, cumpătarea, economisirea maximă, acceptarea ierarhiei și a autorității, conștientizarea puterii grupului, ambiția desăvârșită, grija față de binele supușilor.

Liberalismul pur a fost și este perceput în spațiul nipon ca fiind purtător de valențe negative, reprezentând o dereglare a sistemului și o eroziune internă, o amenințare venită din exterior asupra modului de viață, o poartă deschisă pentru o încercare de colonizare de către cei puternici a celor slabi, o decadență morală, un haos social.

Protecționismul se potrivește ca o mânășă unei țări în care accentul este pus pe națiune și nu pe individualități, unde naționalismul este extrem de important, unde există o ierarhizare puternică, iar “sfaturile” venite de sus sunt imediat acceptate fără urmă de tăgadă, unde orice sacrificiu făcut pentru împărat și societate este o onoare pentru cetățean. Totodată obiectivele sunt trasate pe termen lung, japonezii fiind pregătiți să facă sacrificii prezente pentru bunăstarea viitoare.

Într-o societate în care colectivitatea prevalează individului nu puteau să nu își croiască drum și aspectele socialiste. Astfel, un fapt important este legat de faptul că marxismul a pătruns în Japonia ca și o mișcare muncitorească, datorită condițiilor grele care erau impuse clasei proletariului, urmând ca abia după o generație acesta să pătrundă în mediul academic.

În ceea ce privește gândirea neoclasică, japonezii au încercat și dezvoltat o gândire proprie marginalistă în maniera Școlii de la Lausanne (de natură cantitativă) și nu de maniera Școlii de la Viena (de natură psihologică).

Calea aleasă de Japonia nu a fost reprezentată nici de modelul URSS-ului, unde exista o planificare socialistă, dar nici de modelul anglo-saxon liberal, urmând o cale de mijloc, în care și-a croit drum o planificare rațională pe baze capitaliste. Astfel, acest capitalism nipon se opune celui anglo-saxon, care nu putea fi asimilat în arhipelag. Concepția vestică avea ca punct de plecare individul izolat nu putea prinde rădăcini într-un “sol” cum este cel japonez, unde primează grupul, armonia și consensul. Aici, individualismul are o conotație peiorativă, laurii fiind ai grupului, nu ai unei singure

---

²⁶ Vezi harakiri, seppuku.

persoane, pentru a nu destabiliza armonia. Prin urmare, fiecare membru al grupului trebuie să își îndeplinească rolul cât mai bine cu putință și să nu se facă remarcant, pentru a nu stârni reacții adverse din partea colegilor și a nu afecta atât de importanta Wa.

Doctrina economică pe care o regăsim în Japonia o putem denumi capitalismul întârziatului, dezvoltarism²⁷, capitalism în dezvoltare, capitalismul ajungerii din urmă, planificare pe structuri liberale, capitalism controlat, liberalism organizat, liberalism planificat, feudalism contemporan, capitalism organizat sau putem să îi spunem simplu **niponism**. Acesta este compus, așa cum am prezentat anterior, din imixtiunea în creuzetul specific nipon a mai multor doctrine “japonizate”: clasicism, dar mai ales neoclasicism, keynesism și nekeynesism, protecționism și socialism, reușindu-se combinarea simbiotică a pieței libere cu elementele planificării capitaliste, o complementaritate Stat-piață. Este adevărat că teoriile amintite s-au consacrat în Occident, dar le-au fost impregnate elemente de originalitate prin implantarea lor cu un altoi niponizat într-un sol specific japonez (format de-a lungul veacurilor), unde au prins rădăcini, au răsărit și au uimit lumea întreagă cu fecunditatea lor. Astfel, Niponismul este rezultatul fuziunii dintre gândirea economică occidentală și a sistemul japonez milenar.

Capitolul 4. EVOLUȚIA ECONOMICĂ A JAPONIEI ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

După terminarea celui de-al doilea război mondial, sfârșitul anilor '40 aducea inventarea termenului de război rece, care făcea referire la separarea ideologică și implicit economică, între democrațiile liberale occidentale (“societățile deschise”) și regimurile comuniste totalitare (“societățile închise”). Lumea se împărțea astfel în două tabere, iar comuniștii chinezi (în frunte cu Mao) se pregăteau de expulzarea lui Chian Kai-si în Taiwan, Coreea era deja divizată în două, Germania urma același trend, iar Europa de Est cădea sub bagheta comunistă.

Acest aspect, cât și teama de o confruntare cu URSS-ul i-au determinat pe americani să își dorească să transforme Japonia într-un bastion al “societăților deschise”, încercându-se punerea arhipelagului nipon în vitrina democrației liberale și capitaliste. Pentru a reuși nu erau suficiente declarațiile, fiind nevoie și de conferirea unei puteri economice, care la acea dată lipsea cu desăvârșire unui arhipelag nipon zdruncinat până în temelii de al doilea război mondial. S-a trecut astfel la măsuri imediate, dintre care amintim:

---

²⁷ Constă în implicarea moderată a statului în activitatea economică și menținerea armoniei sociale.

- amânarea despăgubirilor de război, care până la urmă au fost virate doar înspre anumite națiuni asiatice în materiale, echipamente, brevete etc, dar contravaloarea lor era una infimă;
- un consistent ajutor financiar american (în cuantum de 2 miliarde de dolari – pe timpul ocupației);
- cedarea mașinilor și utilajelor confiscate companiilor de tip zaibatsu unor întreprinderi mai mici care nu ar fi fost capabile să și le cumpere;
- renunțarea la eradicarea completă a acestor tipuri de companii deoarece erau conștienți de puterea și eficiența lor în Japonia;
- consilieri pe probleme economice stabiliți în arhipelagul nipon.

Strategia niponă postbelică s-a bazat pe un sistem de ajungere din urmă prin intermediul relațiilor de profesor-elev²⁸. Marele avantaj al Japoniei era și de această dată faptul că încercând să recupereze avansul altor puteri, putea să profite de experiența lor; trebuia doar să selecționeze și să adopte, cu grijă, politicile economice care i se potriveau.

Proaspătul model de dezvoltare urmat de Japonia în această perioadă ("zborul găștelor sălbatice") a fost creat de către Kaname Akamatsu²⁹, iar sinteza sa poate fi rezumată în:

”importuri - producție domestică – exporturi (de produse și ulterior de capital) (IPE)”

După cum se poate observa modelul a parcurs patru etape:

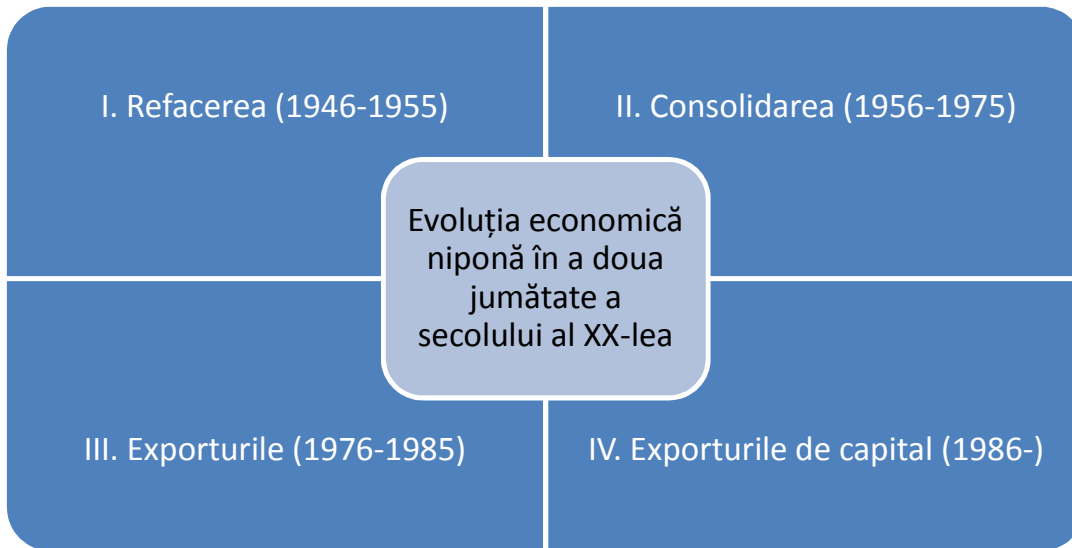
- importurile și producerea cu tehnologie deficitară (refacerea);
- înlocuirea importurilor cu produse proprii (consolidarea);
- cucerirea piețelor externe (exporturile);
- exporturile de capital (producția în afara granițelor).

---

²⁸ Chiar și Statele Unite, care dețin prima poziție mondială, au secundat o lungă perioadă de timp Marea Britanie, de la care au învățat cum să devină mai puternici decât ei.

²⁹ Akamatsu, Kaname. "A historical pattern of economic growth in developing countries." *Journal of Developing Economies*, 1962: 3-25.

Figura 6. Evoluția economică a Japoniei în a doua jumătate a secolului al XX-lea

Faza 1: (1946-1955) – importurile (refacerea). Această perioadă a fost una în care cererea internă era foarte slabă, iar populația având mult de suferit ca urmare a celui de-al doilea război mondial, își rezuma achizițiile la strictul necesar. Capacitățile de producție nipone erau încă îndreptate înspre materiale pentru război, prin urmare marea majoritate a produselor erau importate.

Cel mai important aspect era importul de tehnologie, pentru care Japonia a investit în această perioadă toate resursele financiare de care dispunea (ajutorul american de peste 2 miliarde dolari, plus veniturile încasate pe timpul războiului Coreei cu încasări de peste 3,5 miliarde dolari).

Faza 2 : (1955-1975) – consolidarea (producția pentru piața internă). Odată cu creșterea nivelului de viață, își făcea loc o clasă medie și odată cu ea, cererea internă urma un trend ascendent. În acest interval explodează cererea de autovehicule, urmată bineînțeles de ofertă. Spre exemplu, dacă în anul 1960 erau produse 500.000 bucăți, în anul 1967 numărul acestora sporea la 2,5 milioane pentru ca în 1970 să iasă de pe porțile fabricilor peste 5 milioane³⁰.

În această perioadă, mai precis în anul 1960, era aprobat un plan de dublare a venitului în timp de 10 ani, care nu numai că s-a împlinit, dar chiar a fost devansat, rezultatele fiind atinse în numai 7 ani.

Ca urmare a acestuia, Japonia deținea începând cu anul 1968 poziția de cea de-a treia economie mondială, respectiv cea de-a doua din spațiul capitalist. Peste doar cinci ani avea să se lovească de un obstacol greu de trecut, reprezentat de primul șoc petrolier care a zdruncinat din temelii

³⁰ Delassus, J. F. (1971). Le Japon - monstre ou modele? Paris: Hachette, pag. 194.

dezvoltarea arhipelagului nipon. O creștere atât de vertiginoasă a prețului petrolului³¹, avea să afecteze puternic economia niponă în trei puncte esențiale: recesiune economică, inflație și deficit al balanței comerciale.

Tot în acest interval s-a aplicat un protecționism accentuat, deoarece un număr restrâns de companii trebuiau sprijinite pentru a se dezvolta pe piața națională, iar când ajungeau să dețină suficientă putere acestea începeau asaltul asupra piețelor străine.

Faza 3 : (1975-1985) – exportul. Piața japoneză se apropia de saturație și ca urmare a primului șoc petrolier, factura importurilor sporea exponențial. În aceste condiții, singura soluție era luarea cu asalt a piețelor externe, pentru a reuși echilibrarea balanței comerciale. Vânzările în afara granițelor au crescut exponențial³², iar elanul nipon nu a putut fi stăvilit de partenerii comerciali, cărora li se adânceau astfel deficitele (cel al Statelor Unite cu Japonia depășind 50 miliarde dolari în anul 1986).

Chiar dacă era total împotriva politicii liberale cu care venise Reagan la putere, datorită dependenței nipone de materiile prime ale celorlalte țări capitaliste dezvoltate, japonezii s-au văzut nevoiți să își "autolimiteze" exporturile. În plus, pentru a fi mai puțin competitivi pe plan internațional, li s-a impus aprecierea yenului atât în raport cu dolarul, cât și cu celelalte monede ale marilor puteri. Ca urmare a acestor noi coordonate, Japonia intra într-o nouă etapă: etapa exportului de capital și producția în afara granițelor.

Faza 4: (1985-2011) – producția în afara granițelor; exportul de capital. Odată cu aprecierea yenului, Japonia pierdea la capitolul competitivitate, dar moneda sa putea achiziționa mai mult pe plan internațional. S-a decis astfel menținerea industriilor cu o valoare adăugată însemnată, celelalte fiind relocate în alte țări. După aceasta, capitalul eliberat era reinvestit și el în industriile selecționate, pentru a rămâne în spațiul nipon.

În noile condiții, pentru a reuși continuarea creșterii, Japonia avea nevoie de o nouă paradigmă a dezvoltării și pe plan intern; decizia luată în acest sens a fost reprezentată de sporirea cererii interne.

După o perioadă în care Japonia dădea impresia că va achiziționa lumea întreagă, odată cu creșterea ratei dobânzii, arhipelagul nipon a intrat într-o criză profundă, în care se va zbate până astăzi, fără a reuși să iasă la liman.

---

³¹ Prețul a crescut repede de la 2,18 dolari înregistrat în februarie 1971, la 5,12 dolari în octombrie 1973 și la 11,65 dolari în ianuarie 1974

³² Spre exemplu, dacă la începutul anilor '60 Japonia exporta 7.000 autoturisme, s-a ajuns ca în 1980 să exporte 3.9 milioane.

Capitolul 5. LA ORIGINILE ASCENSIUNII

Datorită reușitei remarcabile, concretizată prin creșteri economice de peste 10% (anual), între anii 1950 și 1973, prin măsurile adoptate în vederea depășirii consecințelor șocurilor petroliere (1973, 1979), dar și cele ale aprecierii yenului (Endaka-1985) etc, considerăm relevantă o analiză detaliată a factorilor care au influențat semnificativ ascensiunea postbelică niponă.

Figura 7. La originile ascensiunii postbelice

Pe lângă cauzele dezbătute anterior (paternalismul nipon, tehnocrația, complementaritatea Stat-piață), după cum se poate observa și din figura 7, ne-am propus totodată să redăm aspecte importante referitoare la:

- **Reforma agrară.** Ca urmare a implementării acesteia, suprafața cultivată de proprietari ajungea în 1955 la 91% (de la 58% în 1946) și astfel ultima rămășiță feudală niponă era eradicată. Democrația putea căpăta contur, iar din punct de vedere economic se creau premisele îmbunătățirii productivității agricole, oferind și forța de muncă necesară celorlalte sectoare.
- **Sistemul dual.** Dualitatea ca o reminiscență a tradiției nipone o regăsim transpusă și în economie, unde coexistă marile holdinguri cu o puzderie de firme mici și mijlocii. Îmbinarea acestor tipuri de întreprinderi este un imbold al dezvoltării Japoniei, deoarece a permis companiilor mari să beneficieze de forță de muncă ieftină și de o tehnologie avansată.

Această combinație a făcut ca produsele japoneze să fie competitive pe plan internațional și să joace un rol important în ceea ce privește exporturile nipone.

- **Companiile monopoliste.** Este vorba de holdinguri economice și financiare care înglobează un număr important de întreprinderi din diverse sectoare. Acestea reprezintă pilonul principal în evoluția capitalismului nipon, forța motrice a dezvoltării economiei Japoniei. În anul 1995, în topul celor mai mari companii la nivel mondial după venituri, din primele 6 poziții, 5 erau ocupate de societăți nipone.
- **O doză însemnată de protecționism.** Arhipelagul nipon a îmbrățișat această doctrină cu toată convingerea pentru a-și sprijini industriile interne. Pentru aceasta s-a recurs la o sumedenie de măsuri, care aveau să îi facă pe Lessourd și Gerard să afirme că: „Japonia a impus protecționismul mai mult decât oricare altă putere în era liberală”³³, pe Saburo Okita³⁴ că protecționismul “ar fi în insulele nipone, cel mai bine protejat din lume” și pe Vogel că ”politica comercială a Japoniei era cea mai protecționistă din lume”³⁵.
- **Ratele însemnate ale economisirii.** Rata economisirii nipone a fost pe toată perioada analizată net superioară celei întâlnită în alte țări dezvoltate, datorită unei multitudini de factori regăsiți doar în spațiul nipon. Acestea au permis un ritm susținut al investițiilor, respectiv al cheltuielilor cu achiziția bunurilor de capital, care la rândul lor au permis o re tehnologizare din temelii a Japoniei. Astfel, se obținea o productivitate a muncii superioară celorlalte țări avansate, fapt care le conferea niponilor un avantaj comparativ însemnat.

După reliefaarea influenței acestor factori, dorim printr-un studiu cantitativ să arătăm contribuția schimburilor comerciale nipone în formarea venitului național, în perioada exporturilor cuprinsă între 1976-1985, dată fiind cvasi-dependența niponă de materii prime.

În cadrul celui de-al doilea studiu realizat, ne-am propus să identificăm prin intermediul unui model liniar multiplu factorii care explică creșterea economică a Japoniei. Eșantionul de date cuprinde valorile anuale ale PIB-ului real, ale consumului, ale importului de tehnologie nominal și al prețului barilului de petrol în perioada 1955 – 2011, rezultatele acestuia reliefând ponderea factorilor analizați în creșterea economică niponă.

---

³³ Lesourd, J.-A., & Gerard, C. (1992). *Nouvelle histoire economique, Vol. I.*. Paris: Armand Colin, pag 256.

³⁴ Okita, S. (1992). *Cu fața spre secolul 21*. București: AGER, pag. 208.

³⁵ Vogel, Ezra. *Le Japon médaille d'or*. Paris: Gallimard, 1983, pag. 44.

Capitolul 6. CONCLUZII

Avansul economic impresionant realizat de Japonia a uimit și încă mai uimește atât economiștii, cât și pe străinii acestei discipline. O țară cu peste 6 milioane de persoane repatriate, cu 13 milioane de șomeri, cu o suprafață care i s-a redus cu 678.000 kilometri pătrați rămânându-le doar 370.000 kilometrii pătrați, cu o masă monetară care s-a dublat în mai puțin de 10 luni, cu nivelul alimentelor situat sub jumătatea celui din 1935, cu capacitatea industrială distrusă în proporție de 60% față de nivelul existent înainte de război, cu marile orașe ruinate într-un procent de peste 50%, casele peste 25%, rafinăriile peste 75%, flota maritimă peste 90%, oțelăriile peste 15%, cu o suprafață cultivabilă cu orez diminuată 30% etc, a reușit marea performanță ca la finele războiului să dețină poziția de a doua economie a lumii capitaliste și a treia la nivel mondial (după doar două decenii). Această perioadă poartă numele de ”miracolul economic japonez”.

Dorim să subliniem și eficiența adaptivă dinamică de care a dat dovadă arhipelagul nipon, cu precădere după primul șoc petrolier, când industria niponă era aproape desființată și reclădită din temelii, continuându-și creșterea, mai mare decât a celorlalte state dezvoltate.

Fiind total dependentă de importul de materii prime, scumpirea barilului de petrol avea să arunce Japonia într-o altă eră (cea a exporturilor). Ca urmare a unei strategii bine gândite și bine pusă în practică, țara asiatică a oferit o lecție importantă tuturor puterilor mondiale, care nu au reușit să îi facă față, înregistrând un excedent de peste 80 miliarde de dolari în 1986, ceea ce speria lumea occidentală.

Ca urmare a aprecierii yenului, arhipelagul nipon reușea o creștere importantă și în aceste condiții, atingând performanța ca după ce în anii 1970 clasamentele bancare internaționale nu aveau loc pentru nici o instituție din spațiul nipon, după numai un deceniu, primele 8 din 10 bănci la nivel mondial să fie din acest teritoriu.

Din păcate, ca și un paradox, succesul sistemului bancar ducea chiar la subminarea lui și asta deoarece firmele se îmbogățeau, acumulau rezerve și deveneau din ce în ce mai puțin dependente de creditele băncilor. Odată cu liberalizarea anilor '85, din ce în ce mai multe companii se împrumutau de pe piețele bursiere, ceea ce le făcea să nu mai răspundă ”sugestiilor” guvernamentale. Prin urmare, era știrbită însăși filosofia niponă, fiind infectată cu virusul piețelor financiare și a speculațiilor de toate tipurile. Acest aspect avea să îi coste scump pe japonezi. Crash-ului bursier din anul 1989 i-au succedat scăderea abruptă a prețului activelor imobiliare (1990-1992), recesiune

(1991-1993), creștere neînsemnată, stagnare, apoi încă o criză fiscală și financiară (1997), iar apoi din nou recesiune (1998-1999). Japonia era în corzi datorită acestei stagnări și nu putea depăși această situație. Era pentru prima dată în perioada de după cel de-al doilea război mondial, când se lovea de o astfel de problemă și nu reușea să îi găsească rezolvarea.

Pentru a explica model nipon care a condus înspre astfel de realizări (o creștere fulminantă o lungă perioadă de timp), considerăm că trebuie să coborâm pe axa timpului. Astfel, socotim influența epocii Edo ca fiind una extrem de însemnată, iar cea mai importantă decizie o considerăm cea legată de izolarea țării pentru mai mult de două secole. Aceasta a avut, pe de o parte efecte benefice, Japonia reușind să își păstreze suveranitatea, în comparație cu alte state din Asia de Sud-Est, contribuind totodată la întemeierea și „ranforsarea” unității nipone, la asimilarea influențelor străine anterior acaparate; și alta mai puțin pozitivă legată de faptul că țara a fost privată de dezvoltarea civilizației materiale occidentale, pentru o perioadă îndelungată, acumulând un retard însemnat din acest punct de vedere. Acesta avea să fie recuperat în perioada Meiji.

Considerăm ”era” Meiji ca fiind un punct de inflexiune foarte important în istoria Japoniei. Dorim însă reliefaarea unei diferențe de percepție și anume: dacă privim „modernizarea” ca fiind doar „occidentalizarea” împreună cu ce derivă din aceasta, atunci este adevărat că apare doar odată cu Restaurația Meiji, când cu ajutorul influențelor externe, statul începe să pună bazele unei economii capitaliste. Dar, privind mai în ansamblu se poate constata că era Togukawa a fost stâlpul de sprijin al creșterii perioadei Meiji, creând condițiile necesare acesteia.

În ceea ce privește factorii care vin să susțină cele mai sus menționate, dorim să amintim: tendințele progresului unei economii de piață la nivel național, unitatea și birocratizarea societății, aglomerațiile urbane (fără rival în Europa) cu drumurile dintre ele, acumularea de resurse bănești, apariția și intensificarea creditului, apariția muncii salariate, a cartografiei, a medicinei, a astronomiei, dezvoltarea confucianismului, rata înaltă a alfabetizării, controlul strict asupra populației, evoluția produselor artizanale și a industriei textile, „încolțirea” construcțiilor navale și a canonierelor.

Socotim interesant de notat faptul că prin manifestarea revoluției Meiji de la vârful piramidei și nu de la baza ei, adică de sus în jos și nu invers, s-au manifestat o premieră și totodată o contradicție: fără a contesta sprijinul statului în Germania și Franța, Japonia a fost prima țară unde capitalismul a survenit ca urmare a manifestării inițiativei publice și nu a celei private; paradoxul constă în faptul că, pe noul drum ales, trebuia abolit feudalismul, iar acest lucru a reprezentat chiar opera foștilor feudali, samurarii suprimând distincția socială și avantajele deținute de către camarazii lor.

La foarte scurt timp de la sfârșitul glorioasei "ere" Meiji, contextul internațional împingea Japonia înspre un nou eveniment care avea să reprezinte un elan important al avansului nipon, devenind principala câștigătoare a primului război mondial (alături de Statele Unite). După participarea la câteva acțiuni militare, la finele conflictului, arhipelagul își extindea influența în Shandong, teritoriu foarte important din punct de vedere strategic, în insulele germane din Pacific, de la nordul Ecuatorului, deținea un loc în Consiliul permanent al Societății Națiunilor de la Geneva, își acoperise deficitul comercial al ultimelor două decenii și își încheiase revoluția industrială.

La o analiză retrospectivă efectuată la finele primei conflagrații mondiale, se poate observa că în aproximativ jumătate de secol, Japonia și-a făurit podul care a făcut trecerea de la situația de autarhie la o deschidere comercială însemnată, similară cu cea a marilor puteri vestice, de la apariția unor manufacturi la finalizarea revoluției industriale și de la statutul de datornici, la cel de creditori neți. Această perioadă poartă în literatura de specialitate numele de "primul miracolul japonez".

Toate acestea au fost posibile, în special, datorită particularităților nipone. Ceea ce le-a fost întotdeauna caracteristic japonezilor, indiferent de epocă, a fost supunerea lor față de stăpân (alături de existența relațiilor de protector-client, capacitatea de a acapara noul, devotamentul total de care sunt capabili etc.). Societatea niponă a fost întotdeauna ca un ciorchine de strugure, în care pornind de la împărat, se vor găsi astfel de conexiuni până la ultima treaptă pe scara ierarhică a societății. Populația la orice nivel își va face o religie din încercarea de a-și sprijini țara și suveranul.

Datorită sistemului angajării pe viață și muncii asidue, japonezilor nu le rămâne timp de socializare în exteriorul companiei, grupul ocupațional răpindu-le marea majoritate a timpului, fiind ca și o a doua familie. Din aceste cauze reiese o diferență majoră niponă față de lumea occidentală: în timp ce în Vest angajatul este privit ca făcând parte din clasa lui socială înainte de orice altceva, în arhipelag el face parte din companie. Dacă salariatul occidental este considerat o persoană care își vinde forța de muncă firmei, angajarea lui reprezentând ceva efemer, în Japonia aceștia sunt percepuți ca părți integrante ale întreprinderii (insideri). Dacă în Occident se găsește un "loc de muncă", în arhipelag se "intră într-o companie".

Paternalismul împinge patronul să aibă grijă de angajații săi, atât din punct de vedere material, cât și spiritual. Astfel, pe lângă faptul că sunt tratați cu respect, sunt considerați importanți (spre exemplu: propunerile lor sunt aduse în discuție), li se oferă și o serie de avantaje financiare: bonusuri, apartamente de vânzare mult sub prețul pieței, chirii preferențiale etc. În schimbul acestei griji manifestate pentru salariați, ei vor da dovadă de o loialitate trup și suflet, vor fi dispuși să facă orice

sacrificiu pentru compania protectoare (precum samurarii perioadei Togukawa). Se creează astfel relațiile emoționale, afective, sentimentale, aidoma celor din perioada feudală care confereau forță și substanță grupului.

Dorim să notăm că în afara faptului că se simt ocrotiți și favorizați, japonezii au dezvoltat instinctiv apartenența la un grup, determinându-i să ofere toată loialitatea de care sunt capabili. Viața angajatului este dedicată întreprinderii, astfel chiar și la sfârșit de săptămână când se organizează întâlniri (iar prezența nu este obligatorie) toată lumea participă. Pentru ei este important să își arate devotamentul, deoarece acesta este cel mai apreciat aspect în cadrul companiilor. Adesea muncesc peste program fără a îndrăzni să se gândească la plata unor ore suplimentare, iar drept răsplată compania, la rândul ei, când își atinge obiectivele le distribuie bonusuri substanțiale.

Un rol însemnat a fost reprezentat și de faptul că particularitățile nipone au fost răspândite în cadrul companiilor. În Japonia, compania negociază direct cu angajații, sindicatele fiind structurate pe întreprinderi și nu pe bresle. Este vorba despre sindicate în cadrul firmelor, din care făceau parte angajați aparținând tuturor scârilor ierarhice și nu unui sindicat al sudorilor care să îi reprezinte în toate companiile. Această situație a fost una benefică, deoarece în perioada în care firma înregistrează performanțe, are posibilitatea oferirii unor bonusuri și privilegii mai mari, iar în cazul în care trece prin anumite “tulburări” economice, cuantumul acestora se diminuează, fără să apară contestații, deoarece toată lumea cunoaște starea companiei. O negociere la nivel de branșă ar fi putut crea probleme unei firme care se afla într-o postură dificilă la un moment dat, când s-ar fi putut ajunge chiar la faliment și la concedierea angajaților (prin cererea unor salarii peste posibilitățile existente).

Datorită sistemului angajării pe viață selectarea noilor recruți reprezenta un proces de mare importanță; neputând fi concediați, aceștia trebuiau bine aleși încă de la început. Fiind o societate grupistă, erau selectate persoanele cu cea mai mare capacitate de adaptabilitate și de muncă în echipă. La celălalt pol se situau calitățile individualiste, care nu erau apreciate, ba mai mult erau considerate puncte slabe care ar putea destabiliza atât de importanta armonie. La încadrare, vor fi plasați la baza piramidei, eliminându-se astfel diferențele care ar putea destabiliza unitatea grupului. În plus, sunt arondați câte unui mentor care se va ocupa de ei pe tot parcursul carierei, care le va fi precum un părinte.

Avansarea se făcea în funcție de senioritate și studii, acest sistem fiind preferat celui bazat pe merite care este mult mai subiectiv. Interpretarea acestora ar putea crea disensiuni, motiv pentru care s-au

preferat lucrurile palpabile. Criteriile de promovare sunt astfel clare de la început pentru toți angajații, care în loc să se străduiască să avanseze își pot dedica timpul cooperării și muncii în echipă.

Un element de mare importanță este considerat a fi consensul, fiind urmărit în toate activitățile nipone; astfel, în cadrul companiilor funcționează un sistem prin care oricine poate propune îmbunătățirea proceselor companiei; acestea sunt dezbătute și după ce se ajunge la consens sunt repede puse în practică. Un factor important este faptul că odată ce se regăsesc în minoritate, cei care nu erau întru totul de acord se aliază numaidecât taberei care a propus³⁶. Astfel, timpul pierdut pe durata procesului decizional este câștigat în cadrul implementării și asta deoarece, după discuțiile avute, toți angajații cunosc și își însușesc noua hotărâre.

Contextul internațional a avut și el rolul său în ascensiunea niponă, spre exemplu, Japonia a profitat de divizarea lumii în cele două curente ideologice: societate deschisă, respectiv societate închisă. Cum în Europa de Est exista deja un regim totalitar, Germania și Coreea erau împărțite în două, iar non-comuniștii erau expulzați din China, Statele Unite trebuiau să aibă în Japonia un aliat de bază în apărarea democrației. Astfel arhipelagul nipon a fost intens sprijinit, pentru a reuși acest scop.

Singura țară non-europeană care a cunoscut revoluția industrială înainte de secolul al XX-lea, Japonia, a avut marele avantaj de a utiliza tehnologia occidentală și mâna de lucru asiatică. Nicăieri în lume nu exista la acea oră această combinație. În restul țărilor orientale exista forță de muncă ieftină, dar lipsea tehnologia avansată, în timp ce statele vestice beneficiau de aceasta, dar salariile constituiau o cheltuială importantă.

Ca urmare a unui studiu empiric pe care l-am întreprins, am observat, în primul rând, că o variație de 1% a consumului va determina în medie, o variație de 0.3798% a creșterii economice, ceilalți factori presupunându-se a fi constanți, iar o variație de 1% a importului de tehnologie va determina în medie, o variație de 0.0738% a creșterii economice, ceilalți factori presupunându-se a fi constanți. Prin urmare, 47.36% din creșterea economică a fost cauzată pe intervalul 1955-2011 de către consumul intern și importul tehnologic. Restul de peste 50% a fost datorată altor factori pe care i-am analizat în cadrul lucrării (ratele de economisire însemnate, respectiv ratele investițiilor ridicate etc.), dar din păcate nu a fost cu putință să îi găsim pentru o perioadă atât de îndelungată și astfel nu am putut să îi punem în regresia noastră.

---

³⁶ Disensiunile prelungite nici nu și-ar avea locul într-o societate armonioasă și consensuală ca și cea japoneză.

Am trecut la o analiză a multiplicatorului comerțului internațional în perioada exporturilor nipone (1975-1985), pentru a stabili dacă schimburile comerciale au avut o influență pozitivă asupra venitului național. Concluzia care s-a desprins ca urmare a studiului a fost că venitul a fost sporit pe toată perioada analizată cu excepția intervalului marcat de al doilea șoc petrolier.

Doctrina economică a niponismului cu obiectivul principal "arta guvernării și a bunăstării poporului" s-a încheșat de-a lungul timpului în mai multe stadii, dintre care cele mai importante sunt cele aferente perioadei shogunatului (1603-1868), respectiv "erei" Meiji (1868-1912). Acestea au fost urmate alte două stagii de conturare a acestei doctrine și anume: perioada interbelică, respectiv cea de după cel de-al doilea război mondial. În perioada Tokugawa, pe valorile shintoiste (iubirea patriei, venerarea naturii, venerarea suveranului, cinstirea zeilor, respectarea valorilor familiei, unde onoarea personală este valoarea supremă) s-au suprapus cele confucianiste și budiste (asemănătoare primelor), s-a încheșat o filosofie de viață specific japoneză și în cadrul acesteia o doctrină economică având ca fundament agricultura. Pe lângă aspectele asemănătoare fiziocrației europene, în arhipelagul nipon se întâlnesc și o serie de factori specific niponi: cumpătarea, economisirea, acceptarea ierarhiei și a autorității, munca îndelungată, conștientizarea puterii grupului, armonia, ambiția desăvârșită, consensul.

Un aspect foarte important în creionarea modelului niponist este dat de faptul că spiritul japonez este astfel conceput încât nu poate să accepte noile elemente în forma lor brută. El le mestecă, le distilează, le rafinează, urmând apoi un proces anevoios la sfârșitul căruia absoarbe ce are nevoie, iar restul nefolositor îl elimină. Tot ce ajunge în arhipelag suferă un proces de niponizare, nimic nu rămâne sub forma sa primară, totul este transformat, adaptat, pentru ca "organismul nipon" să îl poată asimila. Noul este "aclimatizat", metamorfozat, prelucrat, îi este modificată forma, aspectul și conținutul pentru a corespunde cerințelor japoneze.

Același lucru s-a întâmplat și cu ideile economice, care imediat după ce au ajuns în arhipelag în perioada Meiji au fost niponizate. S-a menținut strict ce se potrivea spiritului nipon, restul celorlalte componente ale doctrinelor fiind lăsate la o parte. Acestea nu puteau fi luate pur și simplu și implantate în teritoriul nipon, deoarece aici existau tradiții și cutume vechi de mii de ani. Astfel, liberalismul de tip anglo-saxon nu putea fi acceptat într-un stat confucianist. Soluția aleasă a fost o complementaritate Stat-piață.

Prin intervenția guvernamentală, companiilor le erau "sugerate" anumite limite (care nu le erau impuse), iar statul își lua umbrela protectoare de pe cele care se abăteau de la aceste demarcaje, care

spre exemplu, produceau altceva decât se dorea; important de notat că în cadrul marjei li se oferea libertate de acțiune, iar constrângerile erau doar de natură economică.

Contrazicându-l pe Ludwig von Mises care afirma că “problema este întotdeauna aceeași: guvernul sau piața, altă soluție nu există”, s-a aplicat o politică mixtă cu o simbioză nemaiîntâlnită între cele două poluri: cel birocratic și mediul de afaceri, cheia constând în reușita celor două grupuri de a ajunge la un consens. Astfel, Japonia știe să îmbine avantajele piețelor libere cu beneficiile intervenționismului.

Dorim să încheiem această lucrare răspunzând la două întrebări:

- este acest model unul virtuos?
- poate acest model niponist fi copiat în întregime?

În ceea ce privește prima întrebare, considerăm că arborele se judecă după fruct, iar diferența dintre un sistem politic bun și unul rău este dată de rezultatele pe care le-a dat. Astfel, ca urmare a succeselor nemaiîntâlnite pe care Japonia le-a înregistrat timp de patru decenii în perioada postbelică suntem îndreptățiți să considerăm sistemul niponist ca fiind unul remarcabil. Criza care a survenit la începutul anilor '90 a fost mai degrabă o abatere de la principiile trasate de acest model, la care au contribuit și statele avansate (în special Statele Unite) prin presiunile făcute pentru creșterea yenului.

Cu privire la cea de-a doua întrebare, socotim că răspunsul este unul negativ deoarece fără condițiile specifice: factorii culturali, tradiționali, sociologici existenți în arhipelagul nipon, această doctrină nu poate prinde contur³⁷. Modelul niponist este conceput pentru Japonia, adaptat condițiilor și cutumelor nipone, referindu-ne aici la grupism, paternalism, naționalism exacerbant, moștenirea feudală, insularitatea Japoniei, cele trei culturi (împăratul, munca și familia), combinația între shintoism, confucianism, budism, taoism. Dar chiar dacă acest model niponist nu se poate copia întru totul, cu siguranță poate fi un izvor de soluții pentru alte state, soluții care trebuie adaptate propriilor nevoi. Faptul că anumite state, apropiate geografic arhipelagului nipon și cu condiții asemănătoare (spre exemplu “Tigrii Asiatici”) au adaptat acest model pentru a li se potrivi, atingând cu ajutorul lui rate ale creșterii impunătoare, exact ca și Japonia după cel de-al doilea război mondial, nu face decât să certifice încă o dată, niponismul ca doctrină economică.

---

³⁷ Ar fi ca o plantă foarte frumoasă și roditoare în condiții mediteraneene mutată în nordul Europei.

BIBLIOGRAFIE:

I. Cărți:

1. Akamatsu, Paul. *Meiji - 1868*. Paris: Calmann-Levy, 1968.
2. Asselain, Jean Charles. *Histoire économique du XXe siècle - La montée de l'État, 1914-1939*. Paris: Presses de la Fondation nationale des sciences politiques et Dalloz, 1995.
3. Bacconnier, Gérard. *L'Asie en fiches*. Clamency: Breal, 2006.
4. Bantas, Andrei, and Ghorghe Cazan. *Scurta istorie a Chinei*. Bucuresti: Tineretului, 1959.
5. Bardoux, Jacques. *Le Socialisme À L'étranger*. Paris: Nabu Press, 2010.
6. Barret, François. *L'évolution du capitalisme Japonais. Vol. 1: L'évolution de la structure capitaliste: trusts, cartels, concentration et sociétés d'économie mixte*. Paris: Éditions Sociales, 1945.
7. Baumont, Maurice. *L'essor industriel et l'imperialisme colonial*. Paris: Preses Universitaires de France, 1965.
8. Bedarida, Francois. *La societe anglaise 1851-1975*. Paris: Arthaud, 1976.
9. Beillevaire, Patrick, and André Burguière. *Histoire de la famille*. Paris: Armand Colin, 1986.
10. Benedict, Ruth. *Le chrysantheme et le sabre*. Paris: Picquier, 1987.
11. Bernier, Bernard. *Capitalisme, societe et culture au Japon*. Montreal: Les Presses de l'Universite de Montreal, 1988.
12. Bernier, Bernard, and Vincent Mirza. *Le Japon au travail*. Montreal: Les Presses de l'Universite de Montreal, 2009.
13. Bernstein, Gail L. *Japanese Marxist: A Portrait of Kawakami Hajime, 1879-1946*. Tokyo: Harvard University Asia Center, 1990.
14. Blancheton, Bertrand. *Histoire des faits économiques*. Paris: Dunod, 2007.
15. Boisseau, Jean Marie, Guy Faure, and Zaki Laidi. *L'expansion de la puissance japonaise*. Bruxelles: Complexe, 1992.
16. Brasseul, Jacques. *Histoire des faits économiques et sociaux*. Paris: Armand Colin, 2004.
17. Brochier, Hubert. *Le miracle économique japonais*. Paris: Caldman Levy, 1965.
18. Bușe, Contantin, and Zorin Zamfir. *Japonia un secol de istorie*. Bucuresti: Humanitas, 1990.
19. Calabuig, Andre. *Nippon*. Paris: Presse de la Cite, 1984.
20. Câmpean, Marius. *Organizația țărilor exportatoare de petrol*. Cluj Napoca: Teză doctorat, 2011.
21. Cheung, Ching-yuen. *Quelques réflexions à propos de l'étude de la philosophie au Japon et en Chine*. Paris: Reseau Asie, 2007.
22. Cleary, Thomas. *Codul samuraiului*. București: Humanitas, 2008.
23. Courdy, Jean-Claude. *Les Japonais*. Paris: Belfond, 1979.
24. Dedet, Christian. *Les Fleurs D'acier Du Mikado*. Paris: Flammarion, 1993.
25. Delassus, Francois J. *Le Japon- montre ou modele?* Paris: Hachette, 1971.
26. Detot, Mitica. *Japonia, un miracol perpetuu*. Bucuresti: Militara, 1996.
27. Elisseeff, Danielle. *Istoria Japoniei*. Bucuresti: Lucman, 2003.
28. Elisseeff, Vadime, and Danielle Elisseeff. *Civilizația japoneză*. București: Meridiane, 1996.
29. Esmein, Jean. *Les Bases de la puissance du Japon*. Paris: College de France, 1988.
30. Focșeneanu, Eleodor. *Constituția Japoniei*. București: All Educatioal, 1997.
31. Freud, Sigmund. *Malaise dans la civilisation*. Paris: Denoel, 1982.
32. Granovetter, Mark. *Business Groups*. Princeton: Princeton University Press, 1994.
33. Hamon, Claude. *Batisseur du capitalisme japonais*. Paris: Maisonneuve & Larose, 2007.
34. Hani, Goro. *Istoria popurului japonez*. Bucuresti: Politica, 1964.
35. Hara, Katsouro. *Histoire du Japon*. Paris: Payot, 1926.

36. Henshall, Kenneth. *O istorie a Japoniei*. Bucuresti: Artemis, 2002.
37. Hideo, Inohara. *Ressources humaines dans les entreprises japonaises: management et développement*. Paris: Eyrolles, 1991.
38. Johnston, Louis, and Samuel H. Williamson. *What Was the U.S. GDP Then?* New York, June 15, 2011.
39. Kazuma, Tateisi. *Entreprise et creativite: l'exemple japonais*. Paris: Masson, 1993.
40. Kindleberger, Charles P. *Manias, Panics, and Crashes: A History of Financial Crises, 3rd edition*. New York: John Wiley and Sons, 1996.
41. Kobayashi, Têruaki. *La Société Japonaise*. Paris: Alcan, 1914.
42. Kobayashi, Ushisaburo. *The basic industries and social history of Japan: 1914-1918*. New Haven: Yale University Press, 1930.
43. Kuznets, Simion. *Croissance et structure économiques*. Paris: Calmnn-Levy, 1972.
44. Landy, Pierre. *La vie japonaise*. Paris: Presse Universitaire Francaise, 1973.
45. Lequiller, Jean. *Le Japon*. Paris: Sirey, 1966.
46. Lesourd, Jean-Alain, and Claude Gerard. *Nouvelle histoire économique, Vol. I.* Paris: Armand Colin, 1992.
47. Leupp, Gary. *Servants, Shophands and Laborers in the Cities of Togukawa Japan*. Princeton: Princeton University Press, 1992.
48. L'Hénoret, Andre. *Le clou qui dépasse. Récit du Japon d'en-bas*. Paris: La decouverte, 1993.
49. List, Friedrich. *Sistemul național de economie politică*. București: Editura Academiei, 1973.
50. Lockwood, William. *The Economic Development of Japan*. New Jersey: Princeton, 1968.
51. Manolescu, Ioan. *Razboiul ruso-japonez*. Bucuresti: Rasaritul, 1921.
52. Maricourt, Renaud. *Societe japonaise - defi ou modele?* Paris: Vuibert, 1996.
53. Meșter, Ioan. *Rezumatul rasboiului ruso-japonez*. Bucuresti: Albert Baer, 1910.
54. Miwa, Yoshiro. *Firms and Industrial Organisation in Japan*. New York: New York University Press. New York: New York University Press, 1996.
55. Morishima, Michio. *Capitalisme et confucianisme: l'éthique japonaise et la technologie occidentale*. Paris: Flammarion, 1986.
56. Morishima, Michio.. *Why Has Japan 'Succeeded'?: Western Technology and the Japanese Ethos*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
57. Moroianu, Gabriela. *Prețul petrolului și influențe asupra economiei*. București: Teză doctorat, 2011.
58. Morris-Suzuki, Tessa. *A History of Japanese Economic Thought*. Oxford: Nissan Institute for Japanese Studies, 1989.
59. Morris-Suzuki, Tessa. *The technological transformation of Japan : from the seventeenth to the twenty-first century*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
60. Murgescu, Costin. *Japonia în economia mondială*. București: Științifică și Enciclopedică, 1985.
61. Mutel, Jacques. *Histoire du Japon: la Fin du shogunat et le Japon de Meiji*. Paris: Hatier Universite, 1970.
62. Nakane, Chie. *La societe japonaise*. Paris: Armand Colin, 1974.
63. Nakane, Chie. *Relations humaines au Japon*. Tokyo: Ministère des Affaires étrangères, 1983.
64. Nathan, John. *Japonia descatusata*. Bucuresti: All, 2006.
65. Nicolescu, Ovidiu. *Management comparat: Uniunea Europeană, SUA, Japonia*. București: Economică, 1997.
66. Ohkawa, Kayushi. *The growth rate of the Japanese economy since 1878*. Tokyo: Kinokuniya, 1957.
67. Okita, Saburo. *Cu fata inspre secolul XXI*. Bucuresti: AGER, 1992.
68. Okita, Saburo. *Economic Planning*. Tokyo: Tokyo Press, 1960.
69. Okita, Saburo. *The Developing Economies and Japan: Lessons in Growth*. Tokyo: University of Tokyo Press, 1980.

70. Okita, Saburo. *The experience of economic planning in Japan*. Tokyo: University of Tokyo Press, 1980.
71. Peyrefitte, Allain. *Du "miracle" en economie*. Paris: Odile Jacob, 1995.
72. Piore, Michael, and Charles Sabel. *The Second Industrial Divide: Possibilities for Prosperity*. New York: Basic Books, 1984.
73. Pohoată, Ion. *Doctrine economice universale vol I , Iași, 1995*. Iași: Editura Fundației Academice Gheorghe Zane, 1995.
74. Popa, Lucia, and Simona Drulă. *Japonia "erei" Meiji*. Bucuresti: Universitara, 2009.
75. Popescu, Gheorghe. *Evoluția gândirii economice*. Cluj: Cartimpex, 2004.
76. —. *Modele de comerț internațional*. Cluj-Napoca: Corvin, 2001.
77. Porter, Michael E, Hirotaka Takeuki, and Sakakibara Mariko. *Can Japan Compete?* London: Macmillian, 2000.
78. Ramseyer, Mark J. "Credibly Committing to Efficiency Wages: Cotton Spinning CARteles in Industrial Japan." *University of Chicago*, 1993: 153-189
79. Reischauer, Edwin. *Histoire du Japon et des Japonais - Des origines a 1945*. Paris: Editions du Seuil, 1997.
80. Rey-Valette, Helene, and Agnes d'Artigues. *Histoire economique du capitalisme industriel*. Campin: Tournai, 2003.
81. Rostow, Walt Withman. *Les etapes de la croissance economique*. Paris: Editions du Seuil, 1963.
82. Sabouret, Jean. *Japon, peuple et civilisation*. Paris: La decouverte, 2004.
83. Saouret, Jean. *L'etat du Japon*. Paris: La Decouverte, 1995.
84. Sava, Sorica. *Japonia fenomenul economic*. București: Științifică, 1971.
85. Scher, Mark. *Japanese Interfirm Networks and their Main Banks*. London: Macmillan, 1997.
86. Schwab, Laurent, and Patrice Thiercelin. *L'economie du Japon*. Paris: Nathan, 1991.
87. Servoise, Rene. *Japon: Les clef pour comprendre* . Paris: Plon, 1995.
88. Shinohara, Myakei. *Industrial Growth, Trade and Dynamic Patterns in the Japanese Economy*. Tokyo: University of Tokyo Press, 1982.
89. Shinohara, Myohei. *Growth and cycles in the Japanese economy* . Tokyo: Kinokuniya, 1962.
90. Shouyi, Ban. *Scurt tratat de istoria Chinei*. Bucuresti: Enciclopedica, 1997.
91. Simu, Octavian. *Civilizația japoneză tradițională*. București: Editura Științifică și Pedagogică, 1984.
92. Stevens, Bernard. *Le nouveau capitalisme asiatique - le modele japonais*. Bruxelles: Academia Bruylant, 2009.
93. Sugiyama, Chuhei. *The Origins of Economic Thought in Modern Japan*. Londra: Routledge, 1994.
94. Suzuki, Yoshio. *Money, Finance and Macroeconomic Performance in Japan*. New Haven: Yale University Press, 1986.
95. Tames, Richard. *Japonia*. Bucuresti: 2003, 2003.
96. Touissant, Francois. *Histoire du Japon*. Paris: Fayard, 1969.
97. Tsuchiya, Takao. *The economic development of economic life in Japan*. Tokyo: Kokutai Bunka Shinkokai, 1937.
98. Țuiu, Florea. *Japonia - un miracol?* București: Politică, 1973.
99. —. *Niponism*. București: Politică, 1987.
100. Vie, Michel. *Histoire du Japon*. Paris: Presses Universitaires de France, 1969.
101. Vogel, Ezra. *Le Japon medaille d'or*. Paris: Gallimard, 1983.
102. Westney, Eleanor. *Imitation and Innovation: The transfer of western organizational patters to Meiji Japan*. Harvard Univesity Press: Cambridge, 1987.
103. Woronoff, Jon. *Japan as - anything but - number one*. Tokyo: Yohan Publications, 1990.

104. Yamazawa, Ipeei. *Economic Development and International Trade: The Japanese Model*, . New York: East-West Center, 1990.

II. Articole și studii de specialitate

1. Akamatsu, Kaname. "A historical pattern of economic growth in developing countries." *Journal of Developing Economies*, 1962: 3-25.
2. Albert, Ando. "Comentariu la Why Is Japan's Saving Rate So Apparently High? ." *NBER Macroeconomics*, 1986: 211-220.
3. Ando, Albert, and Alan Auerbach. "The corporate cost of capital in Japan and the U.S.: A comparison." *NBER Working Paper 1762*, 1985: 1-44.
4. Ando, Albert, and Franco Modigliani. "The life cycle hypothesis of saving: Aggregate implications and tests." *American Economic Review*, 1963: 55-84.
5. Aoki, Masahiko. "Toward an economic model of the Japanese firm." *Journal of Economic Literature*, vol. 28, no.1, 1990: 1-27.
6. Bayoumi, Tamin. "The Morning after: Explaining the Slowdown In Japanese Growth in the 1990s ." *IMF Working Paper*, 1998: 1-35.
7. Bayoumi, Tamin. "The Morning After: Explaining the Slowdown in Japanese Growth in the 1990s ." *Journal of International Economics*, 2001: 241-259.
8. Beauchamp, Edward. "Foreign employees of the Meiji Period." *Journal of Japanese Studies*, 1983: 310.
9. Bernanke, Ben S., and Alan S. Blinder. "The Federal Funds Rate and the Channels of Monetary Transmission." *American Economic Review*, 1992: 901-921.
10. Bernanke, Ben S., and Ilian Mihov. "Measuring Monetary Policy." *Quarterly Journal of Economics*, 1998: 869-902.
11. Bernanke, Ben, Mark Gertler, and Simon Gilchrist. "The Financial Accelerator and the Flight to Quality." *The Review of Economics and Statistics*, 1996: 1-15.
12. Berri, David, and Terutomo Ozawa. "Pax Americana and Asian exports: Revealed trends of comparative advantage recycling." *International Trade Journal*, 1997: 39-67.
13. Berthoud, Francois. "Les banques japonaises." *Japon economie*, 1989: 22-29.
14. Blanchard, Olivier J, and Mark W. Watson. "Are Business Cycles All Alike?." *The American Business Cycle: Continuity and Change*, 1986: 123-179
15. Bronfenbrenner, Martin, Warren S. Hunsberger, and Hugh T. Patrick. "Growth and cycles in the Japanese economy." *The American Economic Review*, 1963: 599-606.
16. Brunner, Allan, and Kamin Steven. "Bank Lending and Economic Activity in Japan: Did 'Financial Factors' Contribute to the recent Downturn?" *International Finance Discussion Papers*, 1995: 1-43.
17. Caballero, Ricardo J., Takeo Hoshi, and Anil K. Kashyap. "Zombie Lending and Depressed Restructuring in Japan." *American Economic Review*, 2008: 1943-1977.
18. Campbell, David W. *Explaining Japan's Saving Rate*. 1995: 1-31, Working Paper IMF.
19. Cargill, Thomas, Michael Hutchison, and Ito Takatoshi. "Preventing future crisis in Japan." *Conferința Preventing banking crisis: analysis and lessons from recent bank failures*. Chicago, 1997. 1-36.
20. Chinn, Menzie D., and Michael P. Dooley. "Monetary Policy in Japan, Germany, and the United States: Does One Size Fit All?." *Japanese Economic Policy*, 1988: 179-218.
21. Christiano, Lawrence J. "Understanding Japan.s Saving Rate: The Reconstruction Hypothesis." *Quarterly Review*, 1989: 1-16.
22. Christiano, Lawrence J., and Martin Eichenbaum. "Identification and the Liquidity Effect of a Monetary Policy Shock." *Political Economy, Growth, and Business Cycles*, 1992: 335-352

23. Corbett, Jenny, and Tim Jenkinson. "The financing of industry, 1970-89: an international comparison." *Japan's economy*. Chicago: Journal of The Japanese and International Economies, 1996. 71 -96.
24. Cowling, Keith, and Philip R. Tomlinson. "The Japanese Crisis - A Case of Strategic Failure?" *The Economic Journal*, Vol. 110, No. 464, , 2000: pp. F358-F381.
25. Dickey, David, and Wayne A. Fuller. "Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root." *Econometrica*, 1979: 1057-1072.
26. Dickey, D. A., and W. A. Fuller. "Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root." *Econometrica*, 1981: 1057-1072.
27. Dower, John W. *Empire and Aftermath: Yoshida Shigeru and the Japanese Experience, 1878-1954*. Harvard: Harvard University Press, 1979.
28. Eichenbaum, Martin. "Comments on "Interpreting the Macroeconomic Time Series Facts: The Effects of Monetary Policy" ." *European Economic Review*, 1992: 1001-1011.
29. Frankel, Marvin. "The Growth Rate of the Japanese Economy since 1878." *Journal of the American Statistical Association*, 1960: 234-236.
30. Fukuda, Tokuzo. "Studies of Welfare Economics." *Asian studies*, 1930: 1-14.
31. Fumio, Hayashi. "Why Is Japan's Saving Rate So Apparently High." *NBER Macroeconomics*, 1986: 147-234.
32. Fumio, Hayashi, and Edward C. Prescott. "The 1990s in Japan: A Lost Decade." *Review of Economic Dynamics*, 2002: 206-235.
33. Fung, Khai C. "Characteristics of Japanese Industrial Groups and Their Potential Impact on U.S. Japanese Trade." *Empirical Studies of Commercial Policy*, 1991: 137-164.
34. Gali, Jordi. "How Well Does the IS-LM Model Fit Postwar U.S. Data? ." *Quarterly Journal of Economics*, 1992: 709-738.
35. Ghemawat, Pankaj, and Khanna Tarun. "The Nature of Diversified Business Groups: A Research Design and Two Case Studies ." *Journal of Industrial Economics*, 1998: 35-61.
36. Gibney, Frank. *Japan: The Fragile Superpower*. New York: Tuttle Publishing, 1996.
37. Giles, Camagnolo. "The removal of Carl Menger's Library to Japan in the Aftermath of the First World War and the Impact in Writing the History of his Thought." *Journal of Economics Studies*, 2001: 1-12.
38. Grad, Andrew J. "Land Reform in Japan ." *Pacific Affairs* , 1948: 115-135.
39. Granovetter, Mark. "The Impact of Social Structure on Economic Outcomes." *Journal of Economic Perspectives*, 2005: 33-50.
40. Hayami, Yujiro, and Toshihiko Kawagoe. "Farm Mechanization, Scale Economies and Polarization." *Journal of Development Economics*, 1989: 221-239.
41. Hayashi, Fumio. "Tests for liquidity constraints: A critical survey." *NBER Working Paper 1720*, 1985: 1-46.
42. Hayashi, Fumio. "The permanent income hypothesis and consumption durability: Analysis based on Japanese panel data." *Quarterly Journal of Economics*, 1985: 1083—1113.
43. Hayashi, Fumio, Takatoshi Ito, and Joel Slemrod. "Housing Finance Imperfections and Private Saving: A Comparative Simulation Analysis of the U.S. and Japan." *NBER Working Paper*, 1989: 215-238.
44. Hesna, Genay. "Japan's corporate groups." *Economic perspectives*, 1991: 20-31.
45. Hesna, Genay. "The ownership structure of Japanese financial institutions." *Working Paper Series*. Chicago, 1993. 64-83.
46. Hirose, Katsukada. "Etude comparative, Corporate thinking in Japan and the US." *Journal of Japanese Trade and Industry*, 1989: 40-43.
47. Horioka, Yuji C. "Do bequests increase or decrease wealth inequalities?" *Economics Letters*, 2009: 23-25.

48. Horioka, Yuji C. "Saving for housing purchase in Japan." *Journal of the Japanese and International Economies*, 1988: 351-384.
49. Horioka, Yuji C. "The applicability of the life-cycle hypothesis to Japan." *Kyoto University Economic Review*, 1984: 31-56.
50. Iida, Tsuneo. "The lineage of Japanese economics." *Japanese Economic Studies*, 1976: 63-80.
51. Ikeda, Yukihiko. "Shinzo Koizumi (1888-1966): A Japanese Economist's Encounter With the West." *History of Economics Review*, 2006: 1-6.
52. Ishikawa, Jota. "Learning by Doing, Changes in Industrial Structure and Trade Patterns, and Economic Growth in a Small Open Economy." *Journal of International Economics*, 1992: 221-244.
53. Itoh, M., and K Kiyono. "Foreign trade and direct investment. In Industrial Policy of Japan." *Academic Press*, 1988: 158-179.
54. Jacques, Francois. "Le Japon apres la hausse du yen." *France Japon economie*, 1987: 1-7.
55. Kanaya, Akihiro, and David Woo. "The Japanese banking crisis of the 1990's: Sources and lessons ." *IMF Working Paper*, 2000: 1-47.
56. Kaneda, Hiromitsu. "Structural Change and Policy Response in Japanese Agriculture after the Land Reform ." *Economic Development and Cultural Change*, 1980: 469-485.
57. Kaneda, Hiromitsu. "Structural Change and Policy Response in Japanese Agriculture after the Land Reform." *Economic Development and Cultural Change*, 1980: 469-485.
58. Karp, Edward, and Koike Akira. "The Japanese Corporate Bond Market ." *Economic Perspectives*, 1990: 353-380.
59. Kasahara, Shigehisa. "The Flying Geese Paradigm: A Critical study of Its Application to East Asian Regional Development." *Trade and Development*, 2004: 1-34.
60. Kawagoe, Toshihiko. "Agricultural land reform in postwar Japan: experiences and issues." *Development Research Group World Bank*, 1986: 1-56.
61. Kawano, Shigeto. "Effects of Land Reform on Consumption and Investment of Farmers." *Agricultural Economic Growth: Japan's Experience*, 1970: 374-397.
62. Kester, Karl W. "Japanese takeovers: the global contest for corporate control." Boston: Harvard Business School Press, 1991. 178-202.
63. Kikutani, Tatsuya, and Toshiaki Tachibanaki. "The Taxation of Income from Capital in Japan: Historical Perspectives and Policy Simulations." *NBER Series Studies in Income and Wealth*, 1991: 267-293
64. Kojima, Kiyosh. "The 'flying geese' model of Asian economic development: origin, theoretical extensions, and regional policy implications." *Journal of Asian Economics*, 2000: 375-401.
65. Kunio, Okina, Masaaki Shirakawa, and Shigenori Shiratsuka. "The Asset Price Bubble and Monetary Policy: Experience of Japan's Economy in the Late 1980s and its Lessons." *Monetary and Economic Studies*, 2001: 395-450.
66. Kwon, Eunhyung. "Monetary Policy, Land Prices, and Collateral Effects on Economic Fluctuations: Evidence from Japan." *Journal of Japanese and International*, 1998: 45-63.
67. Lastrapes, William D., and George Selgin. "The Liquidity Effect: Identifying Short-Run Interest Rate Dynamics Using Long-Run Restrictions." *Journal of Macroeconomics*, 1995: 387-404.
68. Lawrence, Robert Z. "Japan's Low Levels of Inward Investment: The role of Inhibitions on Acquisitions." *Foreign Direct Investment*, 1993: 85-107.
69. Lawrence, Robert Z. "Japan's low levels of inward investment: the role of inhibitions on acquisitions." *Foreign Direct Investment*. Chicago: Chicago University Press, 1993. 85-107.
70. Lawrence, Robert Z. "Efficient or Exclusionist? The Import Behavior of Japanese Corporate Groups." *Brookings Papers on Economic Activity*, 1991: 311-330.
71. Misaki, Kayoko. " The general equilibrium Theory in Japanese Economic Thought: From Walras to Morishima." *Journal of Japanese Studies*, 2006: 1-16.

72. Mitsuhiro, Fukao. "Japanese Financial Instability and weakness in the corporate governance structure." *Seoul Journal of Economics*, 1998: 250-261.
73. Mitsuru, Taniuchi. "Recent developments in Japan's Financial Sector: bad loans and financial deregulation ." *Journal of Asian Economics*, 1997: 225-244.
74. Miyao, Ryuzo. "The Effects of Monetary Policy in Japan." *Journal of Money, Credit, and Banking*, 2002: 376-392.
75. Modigliani, Franco, and Richard Brumberg. "Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross-section data." *Post-Keynesian economics*, 1954: 388-436.
76. Morishima, Michio. "Consumer's Behavior and Liquidity Preference." *Econometrica*, 1952: 223-246.
77. Morsink, James, and Tamin Bayoumi. "The monetary transmission mechanism in Japan." *Japan: Selected issues IMF*, 1999: 1-30.
78. Motonishi, Taizo, and Yoshikawa Hiroshi. "Causes of the long stagnation of Japan during the 1990's: Financial and real." *Journal of Japanese and International Economics*, 1998: 181-200.
79. Nish, Ian. "Japan's indecision during the boxer disturbance." *The Journal of Asian Studies*, 1961: 452-453.
80. O'Connor, Michael. "The Growth Rate of the Japanese Economy since 1878." *The American Economic Review*, 1960: 213-215.
81. Office, Lawrence H., and Samuel H. Williamson. *Annualized Growth Rate and Graphs of Various Historical Economic Series*. New York, June 15, 2012.
82. Officer, Lawrence H., and Samuel H. Williamson. *What Was the Japan GDP or CPI Then*. New York, April 7, 2011.
83. Officer, Lawrence H., and Samuel H. and Williamson. *Annualized Growth Rate and Graphs of Various Historical Economic Series*. New York: Measuring Worth, 2011.
84. Ogawa, Kazuo. "Financial Distress and Employment: The Japanese Case in the 90s." *National Bureau of Economic Research Working Paper*, 2003: 73-104.
85. Ogawa, Kazuo, and Kazuyuki Suzuki. "Land Value and Corporate Investment: Evidence from Japanese panel data." *Journal of the Japanese and International Economics*, 1998: 232-249.
86. Ohkawa, Kazushi, and Henry Rosovsky. "The Role of Agriculture in Modern Japanese Economic Development." *Economic Development and Cultural Change*, 1960: 43-67.
87. Ohmae, Kenichi. "Japan's role in the World Economy: A New Appraisal." *California Management Review*, 1987: 187-202.
88. Ozawa, Teramoto. "The "hidden" side of the "flying-geese" catch-up model: Japan's dirigiste institutional setup and a deepening financial morass." 2001: 1-34.
89. Ozawa, Terutomo. "Foreign direct investment and structural transformation: Japan as a recycler of market and industry." *Business & the Contemporary World*, 1993: 129-149.
90. Patrick, Hugh. "Comparisons, contrasts and implications. In Hugh Patrick and Yung Chul Park (Eds.), (pp. 325-372). New York: Press." New York: Oxford University, 1994. 325-372.
91. Phillips, Pierre C.B., and Peter Perron. "Testing for a Unit Root in Time Series." *Biometrika*, 1988: 335-346.
92. Porter, Michael E., and Mariko Sakakibara. "Competition in Japan." *The Journal of Economic Perspectives*, 2004: 27-50.
93. Prowse, Stephen D. "Institutional Investment Patterns and Corporate Financial Behavior in the United States and Japan." *Journal of Financial Economics*, 1990: 43-66.
94. Raper, Arthur F. "Some Effects of Land Reform in Thirteen Japanese Villages." *Journal of Farm Economics*, 1951: 177-182.
95. Rapp, William V. "A Theory of Changing Trade Patterns under Economic Growth: Tested for Japan." *Yale Economic Essays*, 1967: 69-135.
96. Rapp, William V. "The Many Possible Extensions of Product Cycle Analysis." *Hitotsubashi Journal of Economics*, 1975: 22-29.

97. Raup, Philip M. "The Contribution of Land Reforms to Agricultural Development: An Analytical Framework." *Economic Development and Cultural Change*, 1963: 1-21.
98. Roubini, Nouriel. "Japan's economic crisis." *Business practices and entrepreneurial spirit in Japan and the United States*. Tokyo: Tokyo University Press, 1996. 1-6.
99. Saquib, Omar. "The East Asian Crisis in Kindleberger-Minsky's Framework." *Brazilian Journal of Political Economy*, 2001: 7-12.
100. Satoru, Kanoh, and Hideaki Murase. "On Land Price Formation: Bubble versus Option." *Japanese Economic Review*, 199: 212-226.
101. Saxonhouse, Gary R., and Robert M. Stern. "Japan's lost decade: origins, consequences and prospects recovery." *International Economics*, 2002: 1-25.
102. Sheard, Paul. "The Economics of Interlocking Shareholding in Japan." *Ricerche Economiche*, 1991: 421-448.
103. Shigemi, Yusuke. "Asset Inflation in Selected Countries." *Monetary and Economic Studies*, 1995: 89-130.
104. Shiller, Robert J. "Bubbles, Human Judgment, and Expert Opinion." *Financial Analysts Journal*, 2002: 18-26.
105. Shioji, Etsuro. "Identifying Monetary Policy Shocks in Japan." *Journal of the Japanese and International Economies*, 2000: 22-42.
106. Shiratsuka, Shigenori. "The asset price bubble in Japan in the 1980s: lessons for financial and macroeconomic stability." *Institute for Monetary and Economic Studies*, 2003: 42-62.
107. Sims, Christopher A. "Interpreting the Macroeconomic Time Series Facts: The Effects of Monetary Policy." *European Economic Review*, 1992: 975-1000.
108. Sims, Christopher A. "Macroeconomics and Reality ." *Econometrica*, 1980: 1-48.
109. Tahara, Soichiro. "Six views on the asset-doubling plan." *Japan Echo*, 1984: 84-109.
110. Takeo, Honshi, and Kashyap Anil. "The japanese banking crisis: where did it come from and how will it end?" *NBER Macroeconomics Annual 1999*, 1999: 1-86.
111. Takeo, Honshi, and Kashyap Anil. "The japanese banking crisis: where did it come from and how will it end?" *NBER Working paper*, 1999: 1-47.
112. Takeo, Hoshi, and Anil K. Kashyap. "Japan's Financial Crisis and Economic Stagnation." *The Journal of Economic Perspectives*, 2004: 3-26.
113. Tobata, Seiichi. "An introduction to agriculture of Japan, Agriculture, Forestry and Fisheries ." *Farm economics*, 1958: 1-76.
114. Toshitaka, Sekine. "Firm investment and balance-sheet problems in Japan." *IMF working paper*, 1999: 1-31.
115. Tsuru, Shigeto. "Essays on Economic Development ." *PacificAffairs*, 1970: 108-110.
116. Tsuru, Shigeto. "Survey of Economic Research in Postwar Japan." *The American Economic Review*, 1964: 79-101.
117. Walthall, Anne. "The Perception of Work in Tokugawa Japan: A Study of Ishida Baigan and Ninomiya Sontoku." *Journal of Japanese Studies*, 1999: 189-193.
118. Weinstein, David E. and Yishay Yafeh. "On the costs of a bank-centered financial system: evidence from the changing main bank relations in Japan." *Journal of Finance*, 1998: 635-672.
119. West, Kenneth D. "An Aggregate Demand-Aggregate Supply Analysis of Japanese Monetary Policy, 1973-1990 ." *Japanese Monetary Policy*, 1993: 161-188.
120. Williamson, Samuel H, and Lawrence H. Officer. *The Annual Consumer Price Index for the United States*. New York, may 5, 2012.
121. Williamson, Samuel H. *Seven Ways to Compute the Relative Value of a U.S. Dollar Amount 1774 to present*. New York: MeasuringWorth, 2011.

122. Williamson, Samuel H. *Seven Ways to Compute the Relative Value of a U.S. Dollar Amount*. New York, april 10, 2011.
123. Woo, David. "In Search of Credin Crunch: Supply factors behind the slowdown in Japan." *IMF Working paper*, 1999: 1-37.
124. Yaginuma, Hoshi. "Fixed investments and finance sources: from a national to a global perspective – Revitalising Japanese Manufacturing for Economic Growth (JCIP, ed.), pp." *In Report of the Japanese Commission on Industrial Performance, Made in Japan* . Cambridge: MIT Press, 1997. 311-314.
125. Yamaguchi, Yutaka. "Asset price and monetary policy: japan's experience." *Political and monetary*, 1999: 171-176.
126. Yamawaki, Hideki. "Entry patterns of Japanese multinationals in US and European manufacturing." *Does Ownership Matter? Japanese Multinationals in Europe*. Oxford: Clarendon Press, 1994. 91-121.
127. Yoshitomi, Masaru. "The recent japanese economy: the oil crisis and the transition to medium growth path." *The Developing Economies*, 1976: 319-340.

III. Publicatii oficiale ale institutiilor/surse de date

1. Bureau of Labour Statistics –United States Department of Labor (<http://www.bls.gov>)
2. Statistics Bureau of Japan (<http://www.stat.go.jp>)
3. Statistics Cabinet Office, Government of Japan (<http://www.esri.cao.go.jp>)
4. ESRI raport anual 1998
5. ESRI raport anual 2003
6. Japan External Trade Organization (<http://www.jetro.go.jp>)
7. The World Bank Data (<http://data.worldbank.org>)
8. The Small And Medium Entreprise Agency (<http://www.chusho.meti.go.jp>)
9. Bank for International Settlements. "BIS 72nd Annual Report ." 2002: 1-153.
10. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). *World Investment Report: Foreign Direct Investment and the Challenge of Development New York*. New York: United Nations Conference on Trade and Development, 1999

IV. Surse de internet oficiale

<http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/03.htm>

<http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/11.htm>

<http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/14.htm>

<http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/18.htm>

<http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/19.htm>

<http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/22.htm>

http://www.esri.cao.go.jp/en/sna/data/kakuhou/files/1998/12annual_report_e.html

http://www.esri.cao.go.jp/en/sna/data/kakuhou/files/2003/17annual_report_e.html

<http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?page=5>

<http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics/>

http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/whitepaper/1996/1996

<http://data.bls.gov/pdq/SurveyOutputServlet>